ఆంధ్రశిల్పి

వ్యయ : కార్తీకము ౧౨

ఆంధ్రశిల్పి

సచిత్ర మాస సంచిక

సంపాదకులు:

వి. ఆర్. చిత్రా: పి. గణపతిశాస్త్రి

౧౦, నరసింగపురం వీధి,

మౌంట్ రోడ్, మద్రాసు.

వి ష యా ను క్ర మ ణి క

		పుట.
సంపాదక సమీక్షలు	సంపాదకులు ...	౩
కవిప్రియ	శ్రీ శివశంకరశాస్త్రిగారు	౭
శివతాండవము	శ్రీ పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులుగారు	౯
జీవతంత్రి	శ్రీ పువ్వాడ శేషగిరిరావుగారు	౧౩
అనాథగీతం	శ్రీ అనిసెట్టి సుబ్బారావుగారు	౧౬
దృశ్యచిత్రాలు	శ్రీ సంజీవదేవ్‌గారు ...	౧౭
ప్రతిఫలం	శ్రీ 'సంపత్' గారు ...	౨౧
శిల్పము	శ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారు ...	౩౧
మనకా మతాభిమానం ...	శ్రీ శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు	౩౯
వీణాచార్య శ్రీ సంగమేశ్వరశాస్త్రి	శ్రీ మవ్వూరి నరసరాజుగారు	౪౩
MUSINGS	శ్రీ 'చలం'గారు ...	౪౮
చిత్ర వివరణము	శ్రీ టి. యన్. శ్రీనివాసన్‌గారు	౫౧
గ్రంథ విమర్శనము ...	... ...	౫౩
గ్రంథ స్వీకృతి	... ...	౫౪

శి ల్పా లు

ముఖచిత్రము	శ్రీ పిలకా లక్ష్మీనరసింహమూర్తిగారు
త్రివర్ణచిత్రము	శ్రీ సి. యన్. వాసుదేవన్‌గారు
కొంగలజంట తోడేలు	శ్రీ రోమేన్ చంద్రచక్రవర్తిగారు
వెదురుపొద	శ్రీ అర్థేందుప్రసాద బెనర్జీగారు
మూర్తిచిత్రణము	శ్రీ నందలాల్ బోసుగారు
గృహిణి పల్లెపట్టు	శ్రీమతి జమునాబోస్‌గారు

సంపుటి ౧ ఆంధ్రశిల్పి సంచిక

సంపాదక సమీక్షలు

మద్రాసు ప్రభుత్వం వస్త్రోత్పత్తి విధానం

మద్రాసు ప్రభుత్వం వస్త్రోత్పత్తివిధానం మీద రేగుతూన్న గాలి దుమారాలకి అంతూ దరీ కనబడడం లేదు. అసలు గాంధీజీ ౨౫ ఏళ్ళ క్రిందట ఖాదీసందేశం వినిపించినప్పుడు బయలుదేరవలసిన వాదోపవాదాలు ఇప్పుడు బయలుదేరడం చాలా ఆశ్చర్యకరమైన విషయము !

అసలు ఈ సందర్భంలో ముఖ్యంగా కొన్ని ప్రధానవిషయాలు విస్మరించడానికి వీల్లేదు. మనం ఈ వస్త్రోత్పత్తి విధానం కేవలం తాత్కాలిక ప్రయోజనాలకోసమే కాక భావిభారత పారిశ్రామిక దృష్టితోకూడా పరీక్షించవలిసి ఉంది. ఆ పారిశ్రామికవ్యవస్థ పునాదిగా ఉంచుగుని మనం నేటి వస్త్రోత్పత్తి విధానం సరిదిద్దుకోవాలి. ఈ విధమైన ఏర్పాటువల్ల తాత్కాలికంగా కొన్ని యిబ్బందులు కలిగినా భరించకతప్పదు.

భారతదేశంలో అసంఖ్యాకంగాఉన్న పల్లెటూళ్ళలో వ్యవసాయదారులకి సంవత్సరంలో చాలకాలం చేతినిండా పనిదొరకడం లేదు. ముఖ్యంగా పల్లీయులందరికీ చేతినిండా పని కల్పించి, వారి దైనందినాదాయం వృద్ధిపొందించాలి. దీనికోసం గృహపరిశ్రమలు బాహాటంగా అభివృద్ధి పొందించాలి. వస్త్రపరిశ్రమ మనరాష్ట్రంలో ప్రధాన గృహపరిశ్రమ కాగలదనడంలో సందేహంలేదు. మనరాష్ట్రంకృషిప్రధానమైనదికావడమే దీనికి కారణము.

అది అల్లాఉండగా పరిశ్రమలు కేంద్రీకరించడంవల్ల అనేకమైన అనర్థాలు కలుగుతున్నాయనీ అందుచేత వికేంద్రీకరణం(Decentralisation)

చాలా అత్యవసరమనీ విజ్ఞులైన ఆర్థికశాస్త్రవేత్తలు అంటారు. పల్లీ ప్రధానమైన మన దేశంలో ఈ వికేంద్రీకరణం చాలా ముఖ్యమైన విషయం. జపానులో ఈ వికేంద్రీకరణంవల్ల పారిశ్రామిక కలహాలూ మొదలైన సమస్యలు లేకుండాపోయాయనీ పరిశ్రమలు సర్వతోముఖాభివృద్ధి పొందా యనీ తెలుస్తుంది.

అయితే యంత్రపరిశ్రమవల్ల దేశసంపద అభివృద్ధిపొందినంతగా ఈ గృహపరిశ్రమవల్ల అభివృద్ధి పొందుతుందా? అనేప్రశ్న బయలుదేర వచ్చును. మనం ఎప్పుడూ ప్రస్తుతం మనకిఉన్న ఈరాట్నాల మీద నూలు తీస్తూ ఈమగ్గాలమీదే బట్టలు నేసుకుంటూ కూర్చోవలసిన అవసరంలేదు. క్రమక్రమంగా గ్రామాలకి విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరాచేసి తద్వారా రాట్నాలూ మగ్గాలూ ఆ విద్యుచ్ఛక్తివల్ల నడిచే ఏర్పాటుచేస్తే, రైతులకి ఈ వృత్తి వల్ల నికరమైన ఆదాయం ఏర్పడుతుంది. అంతేకాదు. అనేకమంది ఈ వృత్తులే ప్రధానంగా అవలంబించి జీవించడానికి అవకాశం కూడా ఏర్పడుతుంది, దీనివల్ల వేలాదివేల శ్రామికులు అనుదినమూ పట్టణాల్లో గుమిగూడి అనారోగ్యకరమైన పరిసరాల్లో జీవించవలసిన అవసరంకూడా తొలగిపోతుంది. దీనివల్ల భారతదేశానికి పునాదులైన పల్లెటూళ్ళలో నివసించేవాళ్ళకి నిరుద్యోగసమస్య చాలావరకు తొలిగిపోతుంది.

ఇప్పుడు మన దేశంలో చేనేతపరిశ్రమ దీనికి ఉదాహరణంగా తీసికో వచ్చును. దీనివల్ల పల్లీయుల నిరుద్యోగసమస్య కొంతవరకు పరిష్కరించ గలిగాము. అయితే ఈ ఖాదీవిధానంవల్ల ప్రస్తుతంఉన్న చేనేతపరిశ్రమకి విఘాతంరాదా? అనేప్రశ్న ఉదయించవచ్చును. ఈమధ్య ఒకచర్చలో శ్రీ భాష్యంగారు మాట్లాడుతూ ప్రస్తుతం మనరాష్ట్రంలో మిల్లుల్లో తయా రయ్యే నూలంతా మన మగ్గాలకి చాలునన్నారు. అందుచేత ప్రస్తుతం ఉన్న మిల్లులకిగాని, మగ్గాలకిగాని ఈ విధానం వల్ల నష్టం ఏమీ రాదని తేలింది. అయితే క్రమంగా ఈ విధానంవల్ల పెద్ద పెద్ద వస్త్రయంత్రాల పరిశ్రమ నశించిపోయే పరిస్థితులు ఏర్పడవా? అనవచ్చును. అల్లాంటి పరి స్థితులు ఏర్పడాలనే ఉద్దేశంతోనే ఈ విధానం అవలంబించబడిందని చెబుతున్నాము!

చేనేతపరిశ్రమ మోస్తరుగా వడకునూలుపరిశ్రమ మాత్రం పల్లీయులకి ఎందుకు సహాయకారి కాగూడదు ? ఈ విధానం పూర్తిగా ఆచరణలో పెట్టడానికి కొంతకాలం పట్టవచ్చును. అంతవరకూ ఈ రాష్ట్రవాసులకీ తాత్కాలికంగా కొన్ని చిన్నచిన్న ఇబ్బందులు కలిగినా కలుగవచ్చును. భారతీయభావి నిర్మించుకునే ఈ సమయంలో తాత్కాలిక ప్రయోజనాలకోసం తప్పుడుదారులు తొక్కడం చాలా ప్రమాదాలకి దారితీస్తుంది. ఈ విషయంలో మద్రాసు ప్రభుత్వం దూరదృష్టితోనూ, ధైర్యంతోనూ అవలంబించిన ఈ వస్త్రోత్పత్తివిధానాన్ని మనసారా అభినందిస్తున్నాము.

జనాబ్ జిన్నా వింత వైఖరి

ఈ మధ్య జనాబ్ జిన్నా ఒక చోట మతకలహాలని గురించి ముచ్చటిస్తూ ఆయారాష్ట్రాలలో ఉన్న అల్పసంఖ్యాక సంఘాల్ని ఆ సంఘాలు అధికసంఖ్యాకులుగా ఉన్నరాష్ట్రాలలోకి మార్చడంకన్న గత్యంతరం లేదన్నాడు. ఒక పక్కనించి పాకిస్థానంలో ఉన్న అల్పసంఖ్యాకులకి అన్ని విధాలా న్యాయం కలగజేస్తామని చెబుతూ మళ్లీ ఇదేమిధోరణి! అసలు జిన్నా మనస్తత్త్వమూ పాకిస్థానువాదము మహమ్మదీయేతరుల మీద అవిశ్వాసంవల్ల ఆధారపడింది. అల్లాంటప్పుడు పైకి ఎన్ని ధర్మపన్నాలు చెప్పినా ఇతర మతస్థుల్ని లక్షలాదిగా ఒక రాష్ట్రంలోనించి మరి ఒక రాష్ట్రంలోకి మార్చడమే అతని దృక్పథానికి సరియైన పరిణామము! అయితే మద్రాసు మొదలైన రాష్ట్రాల్లో ఉన్న మహమ్మదీయులంతా జిన్నా ఆజ్ఞానుసారం తమ ఇళ్లూవాకిళ్లూవిడిచి మరి ఒక రాష్ట్రానికి వలసపోవడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారా ? ఒకవేళ అతని ఆజ్ఞప్రకారం అల్పసంఖ్యాకులంతా తాము అధిక సంఖ్యాకులుగా ఉన్న రాష్ట్రాలకి వలసపోతారనే అనుకుందాము! అప్పుడు మాత్రం ఆ హిందూస్థాన్‌కీ పాకిస్థానుకీ సామరస్యం ఎల్లాగ కుదురుతుంది? ఇది ఈ విధంగా ఎప్పటికీ తెగని సమస్య.

ఇన్నాళ్లనించీ కాంగ్రెసు కొంత సామరస్యంకోసం ముస్లింలీగుతో సంధిబేరాలకి దిగింది. కాని దానివల్ల అణువంతైనా ప్రయోజనం కలగ

లేదు. పైగా ముస్లింలీగు కేంద్రప్రభుత్వంలో ప్రవేశించినప్పటికీ మత కలహాలు మరింత హెచ్చు పెరిగాయి.

ఇంక కాంగ్రెసు ఒక నిశ్చితమయిన పద్ధతికి రావలసిన అవసరం ఏర్పడింది. ఇంక ముస్లింలీగుతో ఏవిధమయిన సంబంధమూ సంధీ లేకుండా కాంగ్రెసు స్వతంత్రంగా ఒకదారి తొక్కాలి. ఈ సమయంలో సహజంగా ఆంగ్లపాలకులు మహమ్మదీయులతో చేతులు కలుపుతారు. దీనిలో ఆశ్చర్య మేమీలేదు. అయినా కాంగ్రెసు దానికి కూడా సిద్ధపడవలసిఉంది. భారతరాజకీయాలు ఒక అంతిమావధికి వచ్చాయి. ఈ సమయంలో కాంగ్రెసు నాయకులు దృఢమైనవిధానం అవలంబించి భారతజాతిని భద్రమార్గంలో నడిపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. అవసరమైతే తమపదవులు విడిచి అంతిమ సమరానికికూడా సంసిద్ధులు కావాలని హెచ్చరిస్తున్నాము!

క వి ప్రి య

కవిప్రియ అను పద్యనాటికలోని లేశము

(సాయంకాలము : పాఠశాలాభవనమున బిల్హణకవి యిటు నటు తిరుగుచు మెల్లగా పాడుచుండును.)

క వి

''అద్యాఽపి తాం ప్రథమసంగమ జాత లజ్జాం
నిధ్యాయతి వ్యతికరే మయి మందధీరం
సీత్కార కంపిత శిఖాతరల ప్రదీప్త
కర్ణోత్పలేన లసతీం సుదతీం స్మరామి!''

యా మి ని

వెనుకనుంచి చల్లగా ప్రవేశించి

సుదతి నెవ్వతెనో మహాసుందరాంగి
నర్ధమీలిత నయనులై అస్ఫుటాక్ష
రముల జపియించుచున్నవారలు మదీయ
జీవితేశులు! పేరేమొ చెప్పగలర!

క వి

మందహాసముతో

నేను స్మరియించుచున్నాను నిరుపమాన
విమల లావణ్య దేవతా విగ్రహమును!
వెలువడును వసంత తిలక వృత్త మామె
మధురనామమ్ము తలచినమాత్రముననె!
ఆ మహామాన్య నామధేయాక్షరములు
దేవతాత్రయ మట్లు దేదీప్యమాన
ములు మదీయేక్షణోత్సవమ్ములు లతాంగి!
రజని కాశబ్ద మగును పర్యాయపదము.

యామిని ప్రియుని కౌగిలించుకొనును

నాకు జూపగ నరుదెంచినావె తొలుత
ప్రియతమా, నేటిగోష్ఠిలో పెద్దలకడ

ఆంధ్రశిల్పి

నీవు పఠియింపదలచిన నిజరచనల ?
ఏమి లిఖియించినావో యీక్షింప నిమ్ము.

చేయి చాపును

యామిని

లోపములు లేవు పద్యాలలో త్వదీయ
కరుణచే జీవితేశ్వరా, కాని నాకు-
తలచుకొన్నంత మాత్ర- సాధ్వసముకలుగు
చదువలేనేమొ యని గురుజనుల మ్రోల.

కవి

కలుగుచున్నది యించుక కంప మెడద
లోన ప్రాణప్రియా, గోష్ఠిలోన నీవు
సక్రమమ్ముగ తుదిదాక చదువగలవొ
పద్యముల, నెచ్చటే నట్టుపడుదు వేమొ.
మరియు నిం కొకభీతి : ఏ మాత్ర మైన
వర్ణనల గాని హావభావముల గాని
జీవితేశ్వరి, అనురాగ చిహ్న దీప్తి
పొడమగూడదు సుమి బుద్ధిపూర్వకముగ.

యామిని

నాకు దెలియునుగా మనోనాథ, యిట్టి
సమయముల జాగరూకత సముచిత మని
కాని యెడనెడ మీవిలోకనముతోడ
శిష్యురాలికి నుత్సాహసిద్ధి యగును.

ఆలింగనము చేసి

అస్మదాచార్యునకు జయం బగును గాక!
ఆత్మవల్లభునకు శుభం బగును గాక!

కవి

ఆమెశిరస్సు మూర్కొని వీపు తట్టి

శిష్యురాలికి శుభజయసిద్ధిరస్తు!
ప్రాణకాంతకు మంగళప్రాప్తిరస్తు!

శ్రీ శివశంకరశాస్త్రి
సాహితీసమితి

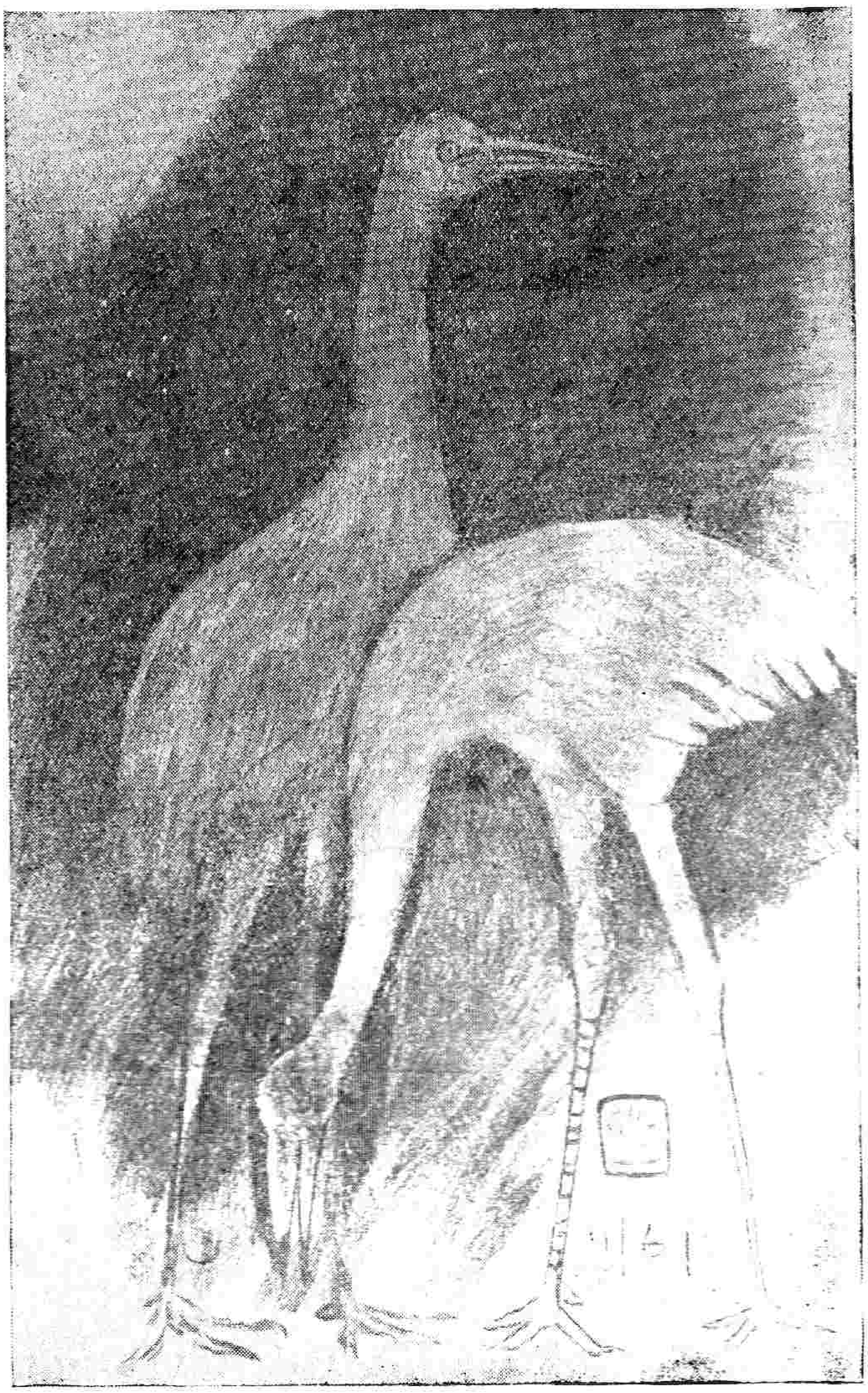

కొంగల జంట

శ్రీ రామేన్‌చంద్ర చక్రవర్తిగారు

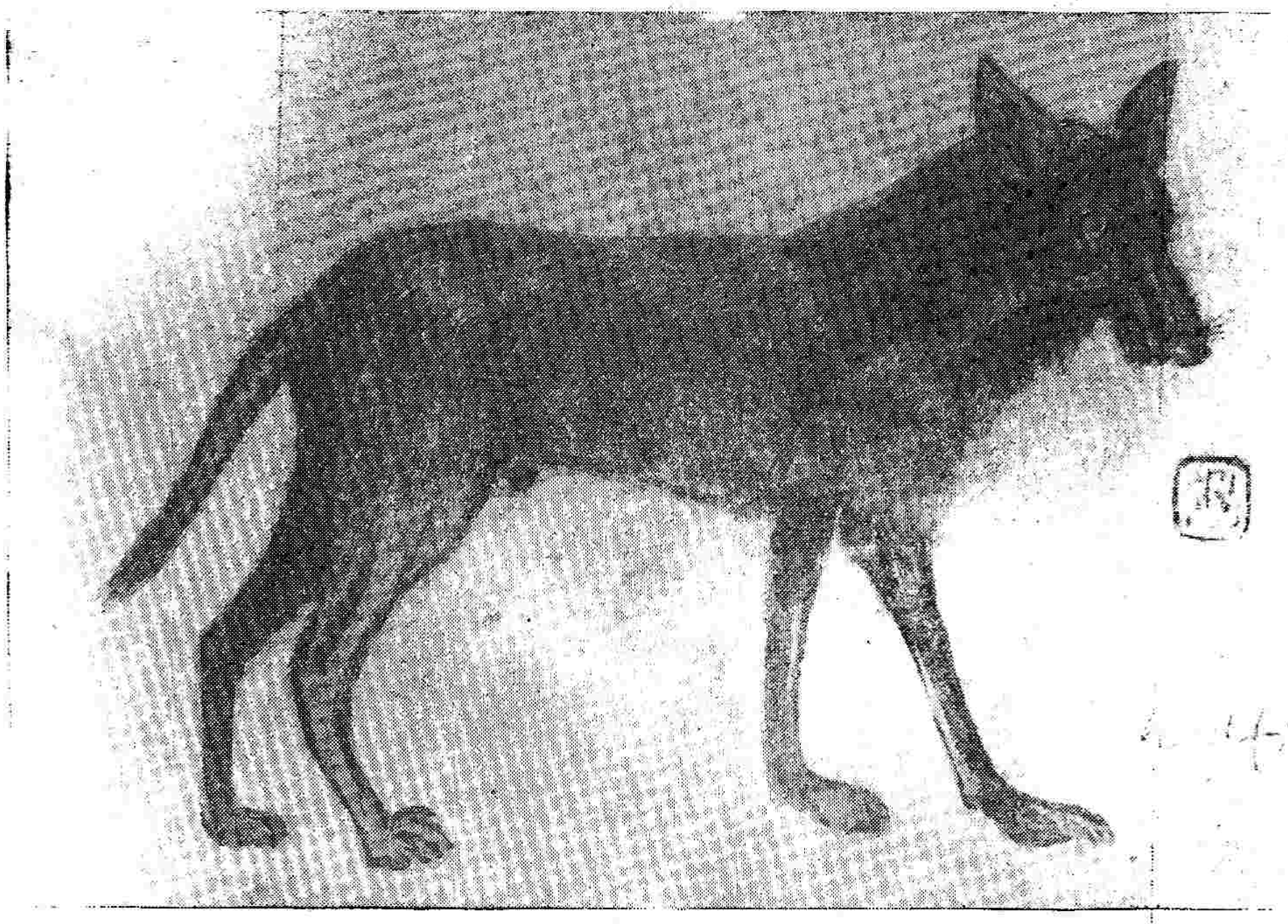

తోడేలు

శ్రీ రామేన్ చంద్ర చక్రవర్తిగారు

శివతాండవము

౧౦

తరితీపువెన్నెలలు విరిసికొన్న విధాన
నెఱజాదులవికుప్ప నెఱసికొన్న విధాన
తెలిబూది పూత తెట్టులు గట్టిన విధాన
చలకొండ మంచుగుప్పలు గూర్చిన విధాన
పొసఁగ ముత్తైపు సరులు, పోహళించు విధాన
అసదృశము నమృతంబు నామతించు విధాన
ఘనసారమును దెచ్చి కలయఁజల్లు విధాన
మనసులో సంతసము – కనులజాఱు విధాన
కులుకునీలపు కండ్లఁదళుకు చూపులు బూయ
ఘులుఘల్లుమని కాళ్లఁ జిలిపిగజ్జెలుమ్రోయ
ఆడెనమ్మా! శివుడు!
పాడెనమ్మా! భవుడు!

౧౧

మబ్బుగము లుబ్బుగొని ప్రబ్బికొన్న విధాన
నబ్బురపు నీలములు లిబ్బిసేరు విధాన
నల్లగలువలు దిక్కులెల్ల విచ్చు విధాన
మొల్లముగఁ దుమ్మెదలు మొనసికొన్న విధాన
వగలు కాటుకగొండ పగిలి చెదరు విధాన
దగిలి చీకటులు గొప్పగఁ గప్పెడు విధాన
దనలోని తామసము గనులజాఱు విధాన
దనలోని వక్రతయె గనులఁ దీఱు విధాన
గులుకునీలపు కండ్లఁదళుకు చూపులు బూయ
ఘలుఘల్లుమని కాళ్లఁ జిలిపిగజ్జెలుమ్రోయ
ఆడెనమ్మా! శివుడు!
పాడెనమ్మా! భవుడు!

౧౨

తమ్ములై, ఘటితమోదమ్ములై సుకృతరూ
పమ్ములై, శాస్త్రభాగ్యమ్ములై, నవకోర
కమ్ములై, వికచపుష్పమ్ములై, తుమ్మెదల
తమ్ములై, భావమంద్రమ్ములై, హావఫు
ల్లమ్ములై, నూతనరత్నమ్ములై, వల్గుహా
సమ్ములై, కన్గొనలసొమ్ములై, విశ్రాంతి
దమ్ములై, రక్తకిసలమ్ములై, రక్తిచి
హ్నమ్ములై, తంద్రగమనమ్ములై, గెడగూడి
కులుకునీలపుకండ్లఁ దళుకుచూపులు బూయ
ఘలుఘల్లుమని కాళ్లఁ జిలిపిగజ్జెలుమ్రోయ

ఆడెనమ్మా! శివుడు!
పాడెనమ్మా! భవుడు!

౧౩

తరగలను చిరుగాలి పొరలు లేచినయట్లు
చిరుగాలిలో తమ్మి విరులుగదిలినయట్లు
విరులలోనునుతావి తెరలు లేచినయట్లు
తెరలపై చిత్రాలు పరిఢవించినయట్లు
కమ్మకస్తురివీణె కడిగివిడిసినయట్లు
నెమ్మిదన పింఛమ్ము నెమ్మివిప్పినయట్లు
చిగురుటాకులుగాలి వగలువోయినయట్లు
నగవులో లేవగపు బిగువుజారినయట్లు

ఆడెనమ్మా! శివుడు!
పాడెనమ్మా! భవుడు!

౧౪

మొగలి పూవులుదావి బుక్కిలించినయట్లు
తొగకన్నె నీలంపు నగవుజార్చినయట్లు
నవవసంతపుశోభ భువినప్పికొన్నట్లు
శివుచెంత శర్వాణి సిగ్గుజారినయట్లు

శివతాండవము

కన్నెమది కోరికలకలలు దూకినయట్లు
సన్నజాదుల తేరు సంధానమైనట్లు
పచ్చిసంపెగపూలు పరపులై పడినట్లు
అచ్చెరువురూపుగొని యాక్రమించినయట్లు
కులుకునీలపుగండ్ల దళుకుజూపులుబూయ
ఘల్లుఘల్లుమని కాళ్ల జిలిపిగజ్జెలుమ్రోయ
ఆడెనమ్మా! శివుడు!
పాడెనమ్మా! భవుడు!

౧౩

నగవులే నగవులై బిగువులే బిగువులై
సొగసులే సొగసులై చూడ్కులే చూడ్కులై
తొలుకారు మెఱపుల్లు దోబూచులాడినట్లు
తొలిచూలి కన్నెకోర్కులు విచ్చుకొన్నయట్లు
తొలుసారిరతి వింతసొలపుగ్రమ్మినయట్లు
తొలిగట్టుపై జొత్తు బులకరించినయట్లు
తొలిసంజలోఁదెల్వి దూకివచ్చినయట్లు
మలుసంజలోశాంతి మరలిపోయినయట్లు
కులుకునీలపుఁగండ్ల దళుకుజూపులుబూయ
ఘల్లుఘల్లుమని కాళ్ల జిలిపిగజ్జెలుమ్రోయ
ఆడెనమ్మా! శివుడు!
పాడెనమ్మా! భవుడు!

౧౪

తీగలై, సోగలై, తీరుకొని బారులై
మూగుకొనిజొంపమై మురిపెంపుదారులై
మలకలై మొలకలై మలపుగొని నేరులై
పొలపంబు నెలయించి పూలతొలుకారులై

ఆంధ్రశిల్పి

ముడులుగొని సుడులుగొని మొగుడుకొని మొగ్గలై
జడిమగొని తడబడుచు వడికి కడుఁదగ్గులై
చలువగొని కెలకులను నెలవుకొని మూఁగలై
పిలపిలమటంచుఁ దావులు మూఁగ బాగులై
కులుకు నీలపుగండ్ల దళుకు జూపులుబూయ
ఘల్లుఘల్లుమని కాళ్ల జిలిపిగజ్జెలుమ్రోయ
ఆడెనమ్మా! శివుడు!
పాడెనమ్మా! భవుడు!

౧౨

మలక మెఱపులుగొన్ని - నిలువు మెఱపులుగొన్ని
సొలపు మెఱపులుగొన్ని - సూది మెఱపులుగొన్ని
కోల మెఱపులుగొన్ని - క్రొత్త మెఱపులుగొన్ని
చాలు మెఱపులుగొన్ని - జాఱు మెఱపులుగొన్ని
ప్రక్క మెఱపులుగొన్ని - సొక్క మెఱపులుగొన్ని
నిక్క మెఱపులుగొన్ని - నిండు మెఱపులుగొన్ని
క్రేళ్లు మెఱపులుగొన్ని - క్రీటు మెఱపులుగొన్ని
సుళ్ళ మెఱపులుగొన్ని - త్రుళ్లు మెఱపులుగొన్ని
కులుకునీలపుకండ్ల దళుకుజూపులుబూయ
ఘులుఘల్లుమని కాళ్ల జిలిపిగజ్జెలుమ్రోయ
నాడెనమ్మా! శివుడు!
పాడెనమ్మా! భవుడు!

౧౩

గఱులుగల యంపగమి కరణిఁదిరిగెడుఁగొన్ని
యరమోడ్పుఁ గనుదోయి నణఁగిపోవును, గొన్ని
యుయ్యాల తూఁగులై యూగులాడెడుగొన్ని
లేయెండవలె దట్టమై యేచు మఱిగొన్ని

* * * *

శ్రీ పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు

జీవతంత్రి

భారతదేశ చక్రవర్తి షాజహానుకు చతుర్థ పుత్రరత్నం ఔరంగజేబు—ఔరంగజేబు సింహాసన మెక్కగానే తన అన్నలు ముగ్గుర్ని అంతమొందించాడు. తన తండ్రిని చెఱసాలలో పెట్టించాడు. తండ్రి లలితకళోపాసకు డవటంచేత ఫిడేలు తనకు జీవిత తరణోపాయంగా చేసికొని చెఱసాలలో సంవత్సరములపై సంవత్సరములు త్రోసుకు వెడుతున్నాడు. ఇలా ఉండగా ఒకసారి తన ఫిడేలుకు తీగ ఒకటి తెగిందనీ క్రొత్త తీగ నొకదానిని దయసేయించుమనీ షాజహాను ఔరంగజేబుకు ప్రార్థన పంపుకొన్నాడు. ఔరంగజేబు అందు కనుమతింపకపైగా, తండ్రి చెఱసాలలో పెట్టుకొన్న చిత్తరువులూ, వాయులీనమూ (అంటే ఫిడేలు) నగలూ, దుస్తులూ, సర్వమూ ఒడిసి తీసుకురమ్మని తన కొడుకు మహమ్మదు సులతానును పంపాడు. మనుమడు తాతగారినుండి అవన్నీ ఒడిసికొని తీసికొనివెళ్లాడు.—ఈ కథ యిప్పుడు 'జీవ తంత్రి'అనే తాజ మహాలు కావ్యభాగంలో చిత్రితమైంది.

బహువిధయుక్తి సువ్యంజిత ధాతువుల్ ప్రకృతిగానములోనఁ బలుకవేమొ?
తారక మధ్య మందరసువ్యవస్థితి ప్రకృతి గానము పట్టుపడదేమొ?
ద్రుత మధ్య లంబితాదులఁబట్టి తాళముల్ ప్రకృతి గానములోనఁ బడవదేమొ?
అతుల గోపుచ్ఛాది యతులు మూఁడునుసాగి ప్రకృతి గానమునందుఁ బాఱవేమొ?

తత్త్వమోఘానుగత వాద్య తత్త్వవిధులు
ప్రకృతి గానములో సరిపడవదేమొ
ప్రకృతి రమణీ సుధర్మాంక పాళిలోని
దివ్య వీణకు నొక తంత్రి తెగదదేమొ?

గళితాశా ప్రవిషణ్ణ
కులచిత్తము బంధనాగ్నిఁ గుములఁగ బడ్డై
లలిత కళాస్థాన మహో
త్కల పూర్వచరిత్రుఁ డొక ప్రకారము తోఁచెన్.

భరత ఖండేంద్ర పదమును బట్టి విడిచి
పుష్కలైశ్వర్యములు త్రావి పుక్కిలించి
యుమిసిన విరాగి రాగమ్ము తమి లపించి
భావమున నించెఁ బతిత పావన పదమ్ము.

తేనెల్ సోనలు సోనలై కురిసెనో, తేనైన ద్రాక్షాసవం
బానీతంబయి వాకలై మలఁగెనో, యాదివ్యగాంధర్వ గీ
తీనాదమ్ములు క్రోవులై విరిసెనో, తీపారు తత్కిన్నరీ
వీణానాదము మూర్తమయ్యెనో, యనం బెందీపు లూరించుచున్.

అల తొలినాళ్ల నా మహజహర్కఁ లపియించు నిశాంత గీతికన్
కిలకిల లాడియాడి తమకించి నటించిన యామునాపగా
శిలలఁబె యాదృశంబుగఁ గృశించి ద్రవించి స్రవించి కాకలీ
కలకలనాద రోదనము గల్పెడి నేఁటి విషాద గీతికన్.

పలు తొలియేండ్ల నెయ్యముల పాఁతు లగల్చి పెకల్చి తియ్య తీ
పుల పతిపాటలన్ మునుపు పొంగిన యా ప్రియురాలు తాజి, యా
విలగతి భగ్నగీతి విని వెల్వెలఁ బోవుచు నేఁడు దుఃఖ వా
ర్మలిన ముఖాబ్జయై యెడద ఱంపఁపుఁ గోఁతఁకు నిచ్చికుయ్యెడున్.

కుహుకుహూహూ కుహుగానసంగతులు వాగుల్ వాఱఁ బూర్వమ్ముత
త్సహకారాగ్ర కిసాల యాశనము పెల్చంగ్రోల్చి రెట్టించెఁ బ్ర
త్యహమున్ భూపసుధాశనాలపిత దివ్యగ్గీతికా మాధురిన్
రహి, నేఁడో కొనసరంగఁ బోవ దది ప్రారబ్ధమ్ము మున్నాడుటన్.

మెదలినఁ జాలుఁ దత్కథను మేకొని తంత్రికిఁ జేర్చు నమ్మ
మ్మదు సులతాన్ పితామహుని మైమయు నిల్చి కనందొనంగెన్. న
మ్ముదుసలి వెల్గుప్రోవు కనుబొమ్మల నల్లన నెత్తి కొల్లఁగాఁ
జెదరిన పెన్నరల్ పొదువు చిక్కని చూపులఁచిమ్మి యిట్లనున్.

"ఓయీ! ప్రభు వేమనె? నీ
వాయు విలీనమ్ము తీవ్రవస్నెఁ గళాస్థా
నాయతనమ్ముం దంత్రిక
నే యొక్కండేని యాజ్ఞ నిమ్మంటిఁగదా!

త్రెస్సిన ప్రాణతంత్రి, తెగఁద్రెక్కొని నీరసమా నెలుంగు, పైఁ
గ్రుస్సిన మేని త్రెవ్వన, యురంతుదమైన విరాగ, మెంతయున్
డస్సిన యంతరంగమును నావలెఁ దాల్చి కళావిహీనమై
యుస్సురు గాడుపుల్ చెఱగుచున్నది నా తుదితోడు పాటిదై.

జీవన శేషమల్పము, విశీర్ణ మదాత్మకు శాంతినున్న, యీ
జీవనతంత్రి మేళనము సేయఁగఁజాలిన తంత్రి తెమ్మ, నా
జీవిక నెల్లఁబుచ్చు, నెది సేయని సాంత్వన మద్దిసేయు, రా
రా వచియింపురా, ప్రభువు నానతి సెప్పుముురా! కుమారకా!"

జీవతంత్రి

అని దురపిల్లి యుమ్మగిలినట్టి యెదం బొదువంగవచ్చు భా
వ నివహ మెయ్యనొయ్య నిలువఁగ నిలుపం బ్రయతించు షాజహా
నును మనుమండు డగ్గఱి వినూతన మాజ్ఞ నొకండు చెప్ప కా
పిన మతి బాహిరించి పెదవిం గదలించియు మిన్నకుండినన్.

ముదుసలి వగ్గు చూపులును మోసుల సూత్రము పట్టి 'ఏమిరా!
యేదో వచియింపనోడెదు, వచింపుమురా! యరయేలరా? మహా
మ్మదు సులతాఁ' నటంచుఁ దటుమం దటుమం బొరదూసి విచ్చి నె
మ్మది గల రాజునాజ్ఞ నొకమై వచియించె నిటుల్ కలంగుచున్.

ధవళ కిరీట మూనిన శిరమ్ము ధరాఘు మహాసనమ్ము, భూ
ధవ భుజభార మూడ్పగల దక్షుఁడు పుత్త్రుఁ డొకండె, జ్ఞాన వై
భవ మొసగంగ దక్షుఁడు ప్రవక్త యొకండె, సుతుండు దూత మే
మప్పు ఘటిల్లె. స్వాస్థ్య మిఁక నందక డెందము కందు వార్చెదే?

పొగిలెదవేల పూర్వసుఖ పుంజములం దలపోసికొంచు? రా
జగు నతఁ డెట్టి యూడిపడి స్వామ్యములం గొనిరాఁడు, తోడ నే
లగఁ గొనిపోఁడు, కూడిన యిలా ధనముల్ పదిలమ్ము సేసి న
చ్చిగఁ బ్రజయాత్రఁ బోనడిచి చెందుఁ గృతార్థత స్వార్థ మొద్దుచున్.

అది యంతే నెఱనమ్మిగద్దె కధిపుం డౌ నెవ్వఁ డవ్వానివే
గద నీ పేటికనిండ భూషలును ముక్తా విద్రుమ శ్రేణియున్
తుది నీ వ్రాను నమాజె పేరులును 'దుస్తుల్ వాయులీనమ్ము నీ
మది కింపందగు సర్వ చిత్రములు నిమ్మా' యంచు రాజేఁడెడిన్.

అని మనుమఁడు రాజాజ్ఞను
వినుచుండె తడవుఁగను రాజభృత్యుఁడు కార్యం
బును శిరసా వహియింపఁగ
మునుకొని ముదిరాజు ముందు పొన్నడి నిలిచెన్.

శ్రీ పువ్వాడ శేషగిరిరావు.

అనాధగీతం

ఎందుకు తల్లీ ! నన్ని
వింతమానవుల అడివిలో
విడిచి వెళ్ళి పోయావు !
పగలు లేచు పడగెత్తిన
పగతీర్చుకునే పాములై—
రాత్రి రక్కసయి విసురును
తళతళమను బల్లెములను—
కడుపులోన గర్జించే
భక్షించే ఆకలిపులి !
మెడచుట్టూ పాశములై
శపిస్తున్న పసికందులు !
చుక్కల లోతులుకొలిచే
శోధకునకు కానివాణ్ణి !
ఆనంద మనంతమనే
వేదాంతికి కానివాణ్ణి !
అందరి కన్నము విడిచే
అన్నలకే కానివాణ్ణి !
సాగిన బంగరు తీగెల
చనును కాలమే వారికి !
ఘడియ ఘడియ గండముగా
నిప్పుల గుండమ్ము నాకు !
నా ఎముకలు కాలిపోవు
నాగరికుల చలిమంటలో !
నా నెత్తురు కారిపోవు
నాగరికుల చలివేంద్రలో !
ఇంటిని పెద్దన్నను—
నన్నొంటిగ హతప్రాణినిగా
వింతమానవుల అడవిలో
విడిచితి వెందుకు తల్లీ !

శ్రీ అనిసెట్టి సుబ్బారావు.

దృశ్య చిత్రాలు

శ్రీ సంజీవదేవ్

ఈ అనంత విశ్వంలో ఎటుచూచినా నయనా నందాన్ని కలిగించే ప్రకృతిదృశ్యాలను రంగుల్లోనూ, రేఖల్లోనూ రూపం ఇవ్వటంలోనూ, ఆ ఇచ్చిన రూపాన్ని ఆనందించటంలోనూ శిల్పికీ, సహృదయు నికీ జనించే రసానుభూతి మానవమూర్తులను రచించి ఆనందించటంలో దొరికే రసానుభూతికి ఏవిధం గానూ తీసిపోదు. ప్రభాతకాంతులతో ఆరక్తమై ఉండే పూర్వాకాశం కాని, సంధ్యాకాంతులతో వెలిగే పశ్చిమదిగంతం కాని ఏ రసహృదయాన్ని ప్రకంపితం చేయదు? నవవసంతంలో ప్రకృతిలో కలిగే నవచైతన్యం ఏ చిత్రకారుని హృదయంలో నూతన రూపకల్పనను రేకెత్తించదు? ఒక అంతులేని ఎడారి లోని నిర్జీవత్వాన్ని భంగపరుస్తూ ఒకటిరెండాకు లతో నిల్చొనివుండే ఒక ఏకాంతవృక్షాన్ని చూడ డంలో కాని, చిత్రించటంలో కాని కలిగే ఆహ్లాదం, భావవిలాసంతో ఉత్ఫుల్లమై ఒక సుందర మానవా కృతిని చూడటంలో కాని, చిత్రించటంలో కాని కలిగే ఆహ్లాదానికి ఏమాత్రమూ తగ్గదు.

మూర్తిచిత్రణ మనుష్యత్వంలో అంతర్భూతమైన భావమాధురిని వ్యక్తపరిస్తే దృశ్యచిత్రణ ప్రకృ తిలో అణిగిఉన్న నీరవసంగీతాన్ని వినిపిస్తుంది. ఒకదాని విలువకంటె ఒకటి తీసిపోదు. శిల్పపరిణతికి రెండూ అవసరమే. విచిత్రమైన కొండలూ కోనలూ, వాగులూవంతలూ, మఖమలులాంటి పచ్చికతో పచ్చ బారిన భూమి, నీలమణిలాగ ప్రకాశించే ఆకాశం, వర్షారంభంలో తేలియాడే మేఘఖండాలు, శారద ప్రభాతాలూ, శిశిరసంధ్యలూ, ఇవన్నీకూడా శిల్పి మానసాన్ని ఆకర్షించి అతని కుంచెద్వారా రేఖ ల్లోనూ రంగుల్లోనూ రూపొందుతాయి. ఈ దృశ్య చిత్రకారులకు ప్రకృతంతా చైతన్యమయమై తన మౌనగానంద్వారా వారి హృదయవీణను మ్రోగిస్తుంది.

ఈ దృశ్యచిత్రాలు పాశ్చాత్య కళాజన్యం అనే భ్రమ కొందరిలో వ్యాప్తమైవున్నది. ఇది వాస్తవం కాదు. దృశ్యచిత్రకళ ప్రథమంలో జన్మించింది చీనాదేశంలో. క్రీస్తుశకం ఏడవ శతాబ్దప్రాంతంలో, చీనాలో రాజ్యాధికారంలోవున్న 'తాంగ్' వంశీ యుల పోషణక్రింద దృశ్యచిత్రకళ ఉద్భవించి, పదవ శతాబ్దంనుండి పదమూడో శతాబ్దంవరకూ అధి కారంలోవున్న 'సంగ్' వంశీయులకాలంలో అమిత మైన ఉన్నతిచెందింది. ప్రథమంగా 'తాంగ్' కాలపు చిత్రకారుడైన ఉతాప్-చు అనువానికి దృశ్యచిత్రకళ దానంతటది ప్రత్యక్షమై అతనిద్వారా చిత్రించబడిందని ఒక చైనీయగాథ. ఈ చిత్ర కారుని అలౌకిక చిత్రశక్తిని తెలిపే గాథకూడ ఒకటున్నది. చక్రవర్తియొక్క బలవంతంపై యీ చిత్రకారుడు రాజప్రాసాదంలోని గోడపైన ప్రకృతి సౌందర్యం తొణికిసలాడే ఒక దృశ్యచిత్రాన్ని చిత్రించాడట. ఆ దృశ్యచిత్ర సౌందర్యానికి చక్ర వర్తి సమ్మోహితుడైపోయినాడట! అంత, ఆ చిత్ర కారుడు చక్రవర్తియొక్క చేయి పట్టుకొని ఆగోడపై చిత్రించిన పర్వతపు గుహలోకి ప్రవేశించాడట. అంతటితో అదృశ్యమైపోయినారట ఉభయులూ ఆ గుహలో. ఈగాథ చీనావారిలో దృశ్యచిత్రాల పైగల భక్తిగౌరవాలను తెలియచేస్తుంది.

పాశ్చాత్యదేశాల్లోకి పదహారు పదిహేడు శతా బ్దాల్లో కాని దృశ్యచిత్రకళ అడుగుపెట్టలేదు. దృశ్య

సుకుమారమైన విశాలప్రదేశాలూ ఒక అలౌకికమైన అస్పష్ట వాతావరణంతో కూడుకొని స్వప్నజగత్తులోని మాయాపురివలె గోచరిస్తుంటవి. చెట్లను పర్వతాలకు వెంట్రుకలవలె చిత్రిస్తారు వీరు. చెట్లులేని కొండలు జుట్టులేని తలలు అనుకుంటారు వీరు. చీనా దృశ్యచిత్రం మూడు ప్రదేశాలుగా విభజింపబడుతుంది; దీనిని 'స్వర్గం,' 'భూమి,' 'మనిషి,' అని పిలుస్తారు. మొదటిది చిత్రంలోని సుకుమారమైన అస్పష్ట పృష్ఠభూమి, రెండవది అంతకంటె స్పష్టతరమైన మధ్యప్రదేశమూ, మూడవది బాగా విశదంగా చూపబడిన సమ్ముఖప్రదేశమూ. ప్రథమంగా సిరాతో రేఖలను గీచి తదుపరి సున్నితంగా వర్ణలేపన చేస్తారు. ఇదంతా ఎక్కువ భాగ పట్టుబట్టపైనే. తమ దృశ్యచిత్రాల్లో ఒక లోకాతీత మాధుర్యాన్ని సృష్టించే అందుకై ఎక్కువ భాగం చైనికశిల్పులు తమ చిత్రాల్లో ఏకవర్ణప్రయోగాన్నే చేసేవాళ్ళు. నేడు యీ 'సంగ్' కాలీన దృశ్యచిత్రాలు యావత్తూ యూరపులోనూ, అమెరికాలోనూ సంగ్రహించబడివున్నవి. ఇప్పటికీ చీనాలో చాన్గ్-షాన్-చెలాంటి ప్రతిభగల చిత్రకారులు సంప్రదాయ ప్రకారం దృశ్యచిత్రరచన చేస్తుంటారు.

ఇక భారతదేశంలో దృశ్యచిత్రాల విషయాని కొస్తే ప్రాచీనభారతీయ చిత్రకళలో కాని, తరువాతి రాజపుత్ర మొగలు చిత్రకళలో కాని కేవల దృశ్యచిత్రాల అస్తిత్వం గోచరించటం చాలా కఠినం. అజంతా మొదలైన కుడ్యచిత్రాలలో మూర్తిచిత్రణకు పృష్ఠభూమిగా అచ్చటచ్చట ప్రకృతి చిత్రాలు గోచరించినా కేవల ప్రకృతిచిత్రాలు మాత్రం గోచరించవు. ప్రాచీన గ్రంథాల్లో అచ్చటచ్చట దృశ్యచిత్రాల ఉనికిని వర్ణించినప్పటికీ అట్టి చిత్రాకళమాత్రం ఇంతవరకూ ఎచ్చటా కళా పరిశోధకుల కన్నుల్లో పడినట్లులేదు. మహా ఉమ్మగ్గ జాతక కథలో ఒక సౌధంలో గచ్చుచేయబడిన గోడలపై నదులూ, సముద్రాలూ, సుమేరుపర్వతమూ, హిమాలయాలూ, సూర్యచంద్రదృశ్యాలూ చిత్రితమై వున్నట్లు ఉదహరించబడివున్నది. పదకొండో శతాబ్దపు ఒక జైనగ్రంథంలో సూర్యోదయ చిత్రం ఒకటి రంగుల్లో చిత్రించబడివున్నదని ప్రసిద్ధ శిల్ప సమీక్షకుడగు రాయకృష్ణదాసు తన భారత చిత్ర కళా చరిత్రలో ఉదహరించాడు.

భారతీయ చిత్రకళలో కేవల దృశ్యచిత్రాలు ఎచ్చటైనా మచ్చుకు కొన్ని దొరికినప్పటికీ కేవల దృశ్యచిత్రణ భారతకళా సంప్రదాయంలో వ్యాప్తి చెందలేదనే చెప్పాలసొస్తుంది. ఇందుకు కారణం భారతీయులు ప్రకృతికంటె మానవునికి ప్రధానస్థానం ఇవ్వటమె. భారతీయులు ప్రతివిషయాన్నీ మానవరూపంలో చూడటానికిష్టపడేవారు. నిరాకారమనబడే దైవానికి కూడ మానవాకృతి కల్పించటంలో వీరు వెనుకాడలేదు. అటువంటప్పుడు ప్రకృతిని ప్రకృతిగామాత్రమే చిత్రించటం ఏవిధంగానూ సంభవించదు. నిజంగా భారత శిల్పానికంతకూ హిమాలయాలే మహాప్రేరణ అని హావెల్ మహాశయుడు రుజువు చేశాడు. హిమాలయాలకు మించిన లీలానికేతనం ప్రకృతికి మరొకచోట లేదు. ఇటువంటి హిమాలయాలనే మహాప్రేరణగా కలిగిన భారతశిల్పంలో దృశ్యచిత్రణకు స్థానం లేకపోవటం నిజంగా మహాశ్చర్యకరం. కాని యదార్థానికి దిగితే హిమాలయాలు పర్వతరూపంలో కాక మరొక రూపంలో భారత శిల్ప జగత్తులో ఓతప్రోతమై వున్నాయి.

భారతీయ చిత్రకళలో కేవల దృశ్యచిత్రాలు లేకపోవటానికి కారణం భారతీయశిల్పులు ప్రతి విషయాన్నీ చిహ్నరూపంలోనూ, రూపకంద్వారానూ ప్రదర్శించటమే. హిమాలయపర్వతాలను చిత్రించా

చిత్రకళ కేవలం ప్రాచ్యం. ప్రాచ్యమైనదంతా మహోత్కృష్టమైనదనీ, పాశ్చాత్యమైనదంతా పనికి మాలినదనీ అర్థంకాదిచ్చట. దేని గొప్పతనం దానికే వున్నది. పాశ్చాత్య దృశ్యచిత్రాలకు జన్మదాత క్లాడ్‌లోరెయిన్ అను పరాసుదేశీయుడు. ఇంతకు పూర్వం దృశ్యచిత్రకళ మూర్తిచిత్రకళకు కేవలం పృష్ఠభూమిగా మాత్రం అక్కడక్కడ ఉంటూ వుండేది. ఇప్పటినుండి దృశ్యచిత్రాలు ఒక స్వతంత్ర అస్తిత్వాన్ని స్థాపించుకున్నాయి. తరువాత డచ్చి వారు దృశ్యచిత్రాల్లో చాలా అభిరుచి కనపరుస్తూ వచ్చారు. కాని నిజానికి కాన్‌స్టెబిల్, టర్నరు ప్రభృతుల చేతుల్లోనే పాశ్చాత్య దృశ్యచిత్రాలు ఉన్నతి పొందాయి.

చీనాదేశంలో అంత ప్రాచీనకాలంలోనే దృశ్య చిత్రాలు ప్రావిర్భవించటానికి కారణం చీనావారిలో జీర్ణించివున్న దృశ్యప్రకృతిపట్లగల భక్తిగౌరవాలే. చీనాలో ప్రకృతి మానవునికంటె పైస్థానం ఆక్ర మించి ఉండేది. విశ్వసృష్టిలో ప్రాధాన్యం మనుష్యునికి కాదు ప్రకృతికి మాత్రమే, అనే ధార్మికవిశ్వాసం చీనావారికి ఐతిహ్యం. వారు పర్వ తాలను ప్రత్యేకశ్రద్ధతో పూజిస్తారు. ఈ దృశ్యాకళి లోనే చీనాదేశీయ ఆధ్యాత్మికతంతా అంతర్లీనమై వుంటూవుండేది. నిజానికి సమతలాలకంటె పర్వతాల వంటిఉన్నతప్రదేశాల్లోని వాతావరణంలో ఒకవిశేష శక్తివుంటుంది. ఇది ఉన్నతమైన పర్వతప్రదేశాల్లో సంచరించినవాళ్ళందరికీ అనుభవంలోనిదే. ప్రతి పర్వతశిఖరమూ దానిఎత్తు ననుసరించి కొంత విశిష్ట శక్తిని కలిగివుంటుంది.

భారతదేశంలో మానవునిది ప్రధానస్థానం. చీనాలో ప్రకృతిదే ప్రధానస్థానం. ప్రకృతిని కూడ మానవరూపంలోనే చూడటం భారత సాంప్ర దాయం, మానవునికూడ ప్రకృతిరూపంలోనే చూడడం చీనా సాంప్రదాయం. ఇలాంటి ప్రకృతి పూజ చీనాలో వ్యాప్తిలో వున్నప్పుడు దృశ్యచిత్ర కళ చీనాలోనే ఉద్భవించిందనటంలో ఆశ్చర్యం లేదు. దృశ్యచిత్రకళా చరిత్రలో 'సంగ్' కాలం (క్రీ. శ. ౯౬౦-౧౨౭౯) మహోజ్వలమయింది. చీనా వారు దృశ్యచిత్రాలను రచించటంలో ఒకప్రత్యేక ఆచారాన్ననుసరించే వాళ్ళేకాని ప్రకృతికి ప్రతి బింబాలను తయారుచేసేవాళ్ళుకాదు. ప్రకృతి దృశ్యాన్ని చూచినప్పుడు శిల్పి హృదయంలో జనించిన రసరూపాన్నిమాత్రమె చిత్రించేవాళ్ళే కాని ప్రకృతిదృశ్యాన్ని ఉన్నదున్నట్టు చిత్రించే వాళ్ళుకాదు. దృశ్యం కేవలం వస్తుగత సత్యం మాత్రమేకాక వ్యక్తిగత రసానుభూతి మిశ్రితమై వుండేది. అనవసర ఆడంబరాన్ని విసర్జించటం అనే సూత్రంపై ప్రత్యేకశ్రద్ధ చూపసాగారు చీనా లోనూ, వీరిననుసరించి జపానులోను. దూరప్రాచ్య శిల్పమంతా ఈ 'అనవసర వస్తువిసర్జన' పైనే ఆధార పడివుంటుంది. సాధ్యమైనంతగా బాహుళ్యాన్ని వర్జించి తమ కళాసృష్టిని ఎంత సాదాగా, వ్యంజన మాత్రంగా చూపకలిగితే అది అంత ఉత్తమం అనే ఆచారానికి బద్ధులైవుండేవారు చైనీయశిల్పులు. రూపానికి సాధ్యమైనంత భౌతికభారాన్ని తగ్గించ చూచేవాళ్ళు.

చీనావారి 'సంగ్' కాలీన దృశ్యచిత్రాలు ప్రపంచ దృశ్యచిత్రకళకే శిరోమణులు. ఇవి కేవలం బాహ్యప్రకృతికి ప్రతిబింబాలూకావు, అంతర్జగత్తు లోని ఊహాచిత్రాలూకావు. ప్రకృతిలోని భౌతిక రూపం శిల్పియొక్క భావజగత్తులో పోతపోసిన రసరూపాలు వీరి దృశ్యచిత్రాలు. వీరి చిత్రాల్లో అత్యున్నతమైన గిరిశిఖరాలూ, లోతైనలోయలూ,

లనుకొంటే ఆ హిమాలయాలలోని విశేషాలనన్నిటిని కలిపి ఒక మూర్తికల్పనచేసి ఒక దివ్యగుణమయమగు మానవవ్యక్తిగా చిత్రించేవాళ్ళు. నదులను చిత్రించాలంటే ప్రవాహరూపంలోకాక ఒక స్త్రీరూపంలో చిత్రించటం, ఇలాంటి అభ్యాసంవల్ల భారతీయ చిత్రకళలో స్వతంత్ర దృశ్యచిత్రాలు లేకుండా పోయినవి. ఇంత మాత్రంచేత భావరూపాత్మకమైన భారతకళ యొక్క ఔన్నత్యాని కేమీ భంగం వాటిల్లలేదు.

అవనీంద్రుని అసాధారణ ప్రజ్ఞవల్ల కలిగిన నవచైతన్యంవల్ల నవ్యభారత చిత్రకళలో ప్రాచీన సాంప్రదాయాన్ని అనుసరించటానికి తోడు అభినవ రీతులుకూడ వ్యాప్తిచెందినవి. ఇందులో దృశ్యచిత్రరచన ఒకటి. నవ్యభారత చిత్రకళలో మూర్తిచిత్రణంత ఉన్నతిగాంచక పోయినా దృశ్యచిత్రరచన బాగానే సృష్టించబడుతున్నది. ప్రత్యేకం దృశ్యచిత్రాలనే రచించటానికి తమ ప్రతిభను ఉపయోగపరచే వారిలో వంగీయులల్లో వీరేశ్వరసేనూ, ఆంధ్రుల్లో భగీరధి గారొకరూ కనిపిస్తున్నారు. ఇంకా ఇతర ప్రతిభావంతుల నేకులు అత్యుత్తమమైన దృశ్యచిత్రాలను రచించారు. వి. ఆర్. చిత్రా గారు రచించిన హిమాలయ దృశ్యాలు ఒక విశిష్ట రేఖతోను, ఒక ప్రత్యేకరంగుతోనూ రసానందమయంగావున్నవి. వీటిని "Enchanted Himalayas" అను పేరుతో చక్కగా ముద్రించి దృశ్యచిత్రకళకు చాల సహాయపడ్డారు శ్రీ చిత్రా గారు.

యుపయోగకరమౌ సంఘమునకు తెలియనిది కాదు. మున్ను పేర్కొన్నయే క్రియ వాడుకలో లేకపోయినా లోకము నడవను. అందుచే వృత్తి యనఁబడు ప్రతిశిల్ప మావశ్యకమే కాదు, గౌరవార్హమనియు, శిల్పి యేజాతివాఁడైనా మాన్యుఁడే యనియు భావింపఁదగును. ఇందుకు విశ్వకర్మమయుఁడు మొదలగు సనాతనశిల్పులయుదంతములే నిదర్శనము.

ప్రాచీనవిద్వాంసులు నిరూపించిన పూర్వోక్త నిపుణకర్మలు మాత్రమే శిల్పములు కావు. అవి యపారములు. పరమేశ్వరుని సంకల్పమున దావిర్భవించి యావిష్కృతి కాంచిన యీ భౌతికసృష్టి యంతా గొప్పశిల్పము కాదా? ఇందలి నదీగిరికాననాదుల సహజశోభాచిత్ర విచిత్రరూపములును అందలి సూర్యచంద్రాదుల తేజోవిశేష క్రియలును శిల్పములు కావా? ఒకమహర్షి కశ్యపసూర్యుని శిల్పమెట్లు వర్ణించెనో విన్నచో శిల్ప మన్న నేమో అది యెంత మహనీయమో విశదమగును.

"యత్తే శిల్పం కశ్యప రోచనావత్,
ఇంద్రియావత్పుష్కలం చిత్రభాను,
యస్మిన్ త్సూర్యా అర్పితాః సప్త సాకమ్,
తస్మిన్ రాజాన మధివిశ్ర యేమ మితి"

"ఓకశ్యపసూర్యా! నీశిల్పము దివ్యప్రకాశలక్షణము. సర్వేంద్రియసామర్థ్యసంపన్నము. అట్టియేచిత్రకర్మయం దారోగాదిసప్తసూర్యులను నిలిపి ప్రకాశింపఁ జేయుచున్నావో దానియం దీయజమానుని గూడా దీప్తిమంతుని గావించి ప్రతిష్ఠింపుము." జగదాద్యమును సృష్టిసాధనము నైన కశ్యపసూర్యునిదివ్యప్రకాశరూప మైనవిచిత్రకర్మ శిల్పమన్న ఋషులభావము గ్రహించినచో శిల్ప మెంత పూజ్య మైన క్రియావిశేషమో బోధపడును.

శిల్పము సహజము ప్రకృతిసిద్ధము. ప్రకృతియే దాని కాద్యగురువు. అటు దివ్యక్రియలను ఇటు తిర్యగ్జడాదుల స్వాభావికక్రియలను పరిశీలించి ప్రాచీనార్యులు చిత్రవిచిత్రము లైన బహువిధ శిల్పములు కల్పింపఁ జొచ్చిరి. నిజమైనశిల్పసంప్రదాయ మిదే యని నాయభిప్రాయము. ఇందుకు కొన్ని దృష్టాంతములు:—

చెట్లకొమ్మలు ముక్కుతో చెక్కి తొలిచి రంధ్రములు చేయునొకపక్షికి దానిక్రియావిశేషమును బట్టి పూర్వులు వర్ధకి (వర్ధచ్ఛేదనే) యనుపేరు పెట్టిరి. దారుక్రియ చేయుశిల్పికి వృత్తినిబట్టి యదే పేరు వచ్చినది. తెలుఁగులో నది వ్రడంగిపిట్ట. ఇతఁడు వ్రడంగి యనఁబడుదురు. ఆపిట్ట కితఁడు వ్రడము నేర్పెనో, అది యితనికి నేర్పెనో విదితమే. దాని కీశిల్పము ప్రకృతిసిద్ధ మనియు నితని కభ్యాససిద్ధమనియు స్పష్టము.

గృహద్వారగవాక్షాదులు మఱుఁగుపడునట్లు తన నాభినుండి పైకి తీసిన (ఊర్ణనాభి) సన్నని తంతువుతో పడుగు పేకలుగా తెరవలె నేఁత నేయుకీటకమునకు దానిక్రియనుబట్టి తంతువాయ మని పేరు పెట్టిరి. నేఁతపని చేయుశిల్పికిని వృత్తినిబట్టి తంతువాయుఁ డన్నపేరే వచ్చినది. తెలుఁగులో దానికి నితనికి సాలీఁ డనియే పేరు. మానవుఁ డభ్యసించిన నేఁత శిల్పములకు స్వభావసిద్ధ మైన యాకీటకము చూపినశిల్పము ప్రమాణమని భావించుట యసంగతమా? ఇట్లే కుమ్మరపురుగు చేయుమృత్క్రియను చూచి యొకఁడు మృన్మయశిల్పవృత్తికి దిగి కుమ్మరియయ్యె ననుటయు మయూరలాస్యము నృత్యకళకును దానికేక షడ్జస్వరమునకును బోధకము లనుటయు సుసంగతములు. ఇట్లు పరిశీలించినచో ప్రకృతిలోని సహజశిల్పములను చూచి ప్రాచీనులు

పెక్కు శిల్పములను నిర్మింపఁ జొచ్చి రన్నమాట విశ్వసనీయ మని తోఁచక పోదు. ఇంకొక్కమాట—

బంగారు పిచికగూడు పాఠకు లెందఱో చూచి యుందురు. విశ్వకర్మకు కూడా అహా పుట్టించెడియా రమ్యనిర్మాణచాతురి కీడైన శిల్పచాతురి కలదా? తాజ్ మహల్ నిర్మించిన యా శిల్పిశేఖరునివంటివాడైనా దానిని చూచి యట్టిగూడు నిర్మింపలేఁడు. సరిగదా, దానిమొద లేదో తుద యేదో తెలుసుకొనలేఁ డనుట సాహసము కాదు. అభేద్యమైన యా యల్లిక జిగిబిగి యేమి? ఆయంతరువు లేమి? ఆహా? ఆ గూడు గృహకటాది నిర్మాణశిల్పము లెన్నిటి కుపదేశకమో యూహింపవలసినదే. ఇఁక నాభ్యంతరక్రియ యనెడికల కొక్కయుదాహరణము.

పద్మిని సూర్యునిరాకకు కమలమును వికసింపఁ జేయును. అతని పోకకు ముకుళింపఁజేయును. దాని స్వాభావికములైన యీవికాససంకోచక్రియలు కవుల నాకర్షించి వర్ణనల కెక్కినవిగదా! మనము తెలివిలేని దనుకొనుచున్న యొకతీఁగకు సహజములైన యీరెండు నాభ్యంతరక్రియలే, శిల్పములే. ప్రియనాథుని సంయోగవియోగముల కనుకూలనాయికముఖపద్మమునందు ప్రత్యక్షము లగునాభ్యంతరక్రియ లట్టివే. ఇట్లనుటచే తామరలతను జూచి నాయిక యాక్రియ లభ్యసించెనా యని శంకింపరాదు. అచేతనములందు కూడా యట్టికళాశిల్పములు గోచరించుచున్న వని విశ్వసించినఁజాలును.

ఇట్టి ప్రకృతిలోని శిల్పములను చూచి ప్రాచీనులు కొన్నిశిల్పము లేర్పఱచినా, వారిలోని ప్రతిభాశాలులు సంఘోపయోగకరములైన బహుశిల్పములను కల్పింపకపోలేదు. వానిని పాఠకులు భావింపఁగలరు. దానినిబట్టియూ దీనినిబట్టియుఁ గూడా శిల్పసిద్ధి కభ్యాసము తప్పక కావలె నన్నమాట నిజమే కాని, పూర్వజన్మకర్మవాసననుబట్టి యాయా శిల్పజ్ఞానము బీజరూపమున బుద్ధియం దున్నవాఁడే కృతార్థుఁ డగును. అది లేనివాఁడు కానేరఁ డనుట సత్యము. ఇందు కొక్క దృష్టాంతము చాలును.

చిత్రకారలోక ప్రసిద్ధుఁడును చిన్నతనముననే దుర్దైవము తనపొట్టలో పెట్టుకొన్నవాఁడును చిత్రకలలో తనదేశమునకు పేరు తెచ్చినవాఁడు నగు దామెర్ల రామారావు పాఠశాలావిద్యార్థిగా నున్నపుడు వారమునకు సుమా రిరువదిగంటల కాలము చదివెడి యాంగ్లాదిపాఠములం దతనికి రుచియే పుట్టలేదు. వారానికే రెండుగంటలలో నేర్చుకొనే చిత్రలేఖనమం దతనియభిరుచికి మేరలేక పోయెడిది. తుద కాతఁ డాంగ్లవిద్యకు స్వస్తి చెప్పి చిత్రకలయం దెంతవాఁ డయ్యెనో చెప్పనక్కఱలేదు. దీనినిబట్టి యే విద్యయైనా యే శిల్పమైనా కేవల మభ్యాసమున సిద్ధిగాంచఁజాల దన్న నిజము గోచరింపక పోవునా? "ప్రపేదిరే ప్రాక్తనజన్మవిద్యాః" అన్న పెద్దలవాక్య మదేగదా!

ఏ శిల్పమైనను బాహిరమగుటకు ముందు దాని కాంతరరూప మేర్పడియుండు ననుట తథ్యము. శ్రీకృష్ణవిగ్రహము చెక్కఁబూనిన శిల్పి యది యెట్లుండఁ దగునో యెట్లున్న దర్శనీయ మగునో ముందు భావించి భావించి పిదప దానిని రాతిపై నిర్మించునుగదా! ఆ భావనయే దాని యాంతరావస్థ. అదే దాని మొదటిరూపము. కావుననే శిల్పమేని యే కళయేని యాయా ప్రజ్ఞాశాలి బుద్ధివిశేషమున ముందావిర్భవించి తరువాత నావిష్కృతి గాంచు ననుట తెల్లము. అట్లు ప్రతిభావిలసితమైనశిల్పమే శ్లాఘ్యమై చిరస్థాయి యగును.

శిల్పము లన్నిటిలో నెక్కువ స్థిరముగా నుండునది

ప్రతిమాశిల్పము. అది శిలాలోహమయము. ప్రతిమాశిల్పమునకు భరతఖండము పట్టుగొమ్మ. ఆసేతుహిమాచలము భక్తహృదయంగమములైన స్త్రీపురుషదేవతావిగ్రహము లెన్ని యున్నవో లెక్కలేదు. అందు కేదారనాథ బదరీనాథప్రతిమలు నేఁటి కాఱువేలసంవత్సరముల క్రిందటి వనుటకంటె ప్రతిమాశిల్పప్రాచీనతను వేఱుగా వర్ణింపఁ బనిలేదు. దేవాలయాదులందు ప్రతిష్ఠించు ప్రతిమలే కాదు, జీవికార్థము సీతారామాద్యుత్తమ స్త్రీ పురుషవిగ్రహములు నిర్మించి యమ్మికొనెడియాచారము పూర్వమే కలదని "జీవికార్థే చాపణ్యే" అనుపాణిని సూత్రము సాక్ష్య మిచ్చుచున్నది. ప్రతిమాశిల్ప మానాఁటి యార్యుల నెక్కువగా నాకర్షించినట్లు భాసుని ప్రతిమానాటకము వక్కాణించుచున్నది. భరతు నానందపెట్టిన దిలీపాది ప్రతిమలశోభ నాఁటి విద్యానైపుణ్యమును వేనోళ్లఁ జాటుచున్న దన్నాఁడు భాసుఁడు.

శిలాశిల్పము నెక్కువగా ప్రేమించిన సూరనార్యుఁడు తానెంతైన చూచిన యొకయువతి ప్రతిమను సుగ్రహానికక్ష కతిదేశించెనో లేక కల్పించెనో చెప్పఁజాలను గాని, యొక దేవాలయద్వారమందున్న యొక సుందరీప్రతిమ సర్వసంగపరిత్యాగము చేసి యడవులపాలైన యొక సన్యాసికి కూడా మన్మథవికారము పుట్టించె నని యిట్లు వర్ణించి యున్నాఁడు.

"సీ. ఆయతీశ్వరుఁ డంత నతిరమ్య మైనయా
        లెప్పంపుఁ బూఁబోఁడియొప్పుఁ జూచి
బళిర శిల్పికులేంద్ర! బ్రహ్మను మీఱి తే
        పగిదిఁ జేసితిర యీప్రతిమ? ననుచు
తనమదిఁ గడు మెచ్చి తల యూఁచుచును నిట్టి
        పడఁతులు గల రొకో పుడమి? ననుచు
అతను వికృతికి లోనయ్యె......"

దీనినిబట్టి యేప్రతిమ కానీ యేచిత్తరువు కానీ మఱి యేక్రియ కానీ, జీవ ముట్టిపడునట్లు దృశ్యమైనపుడే యది శ్లాఘ్య మగునని తెలియఁగలదు.

శిల్పము లనఁబడుకళలలో చిత్రక్రియ సంగీతము కవిత్వము ననునవి సకలజనరంజనము లనుట సుప్రసిద్ధము. ఇవి యనాదు లనఁదగినంత ప్రాచీనములు. మంత్రద్రష్టలు కవు లని వేదమే తెల్పినది. సంగీతమునకు సామవేదము మూల మని పూర్వులే వక్కాణించిరి. చిత్రక్రియ కూడ వేదములనాఁ డున్న దని విశ్వసింపవచ్చును.

వైదికర్షులు ఖగోళము పరిశోధించి సాధించిన విజ్ఞాన మపారము. బహుసూర్య మండలములయు బహుభూమండలములయు స్థితిగతులను కనిపెట్టి వారు విస్మయానందభరితులై కావించిన సూర్యస్తవములు వేదము నెల్లెడ నున్నవి. అందు చిత్రశబ్దము కనవచ్చును. సారస్వతమం దాశబ్దమున కాశ్చర్యకర మన్నయర్థము సాధారణముగా నుండుటంబట్టి మొన్నమొన్నటి భాష్యకర్త లాయర్థమే వ్రాసిరిగాని, ఒకచోట దానికి చిత్తరు వన్నయర్థము కూడా పొసఁగుచున్నను వ్రాయనికారణ మూహ్యము. చిత్తరు వన్నయర్థముకూడా పొసఁగు ననుట కామంత్ర ముదాహరింతును.

"చిత్రం దేవానా ముదగా దనీకం
చక్షు ర్మిత్రస్య వరుణ స్యాగ్నేః,
ఆ ప్రాద్యావాపృధివీ అంతరిక్షం
సూర్య ఆత్మా జగత స్తస్థుషచ్చ"

ఇందలి పూర్వార్థము బాలసూర్యమండల వర్ణన. ఉత్తరార్థము సూర్యమహిమవర్ణన — మిత్రాగ్ని వరుణలోకములకు దివ్యచక్షువును సహస్రరశ్మిపుంజమునైనచిత్రము (చిత్తరువు) ఉదయాద్రిమీఁద దృగ్గోచర మగుచున్నదని తొలిభాగమున కర్థము.

ఈ వర్ణించినఋషి యాజన్మము చూచుచున్నదే కాని యాబాలసూర్యమండల మానాఁడు కనవచ్చినది కాదుగదా! అట్టియెడ నది యాశ్చర్యకరముగా నున్న దనుటలో విశేష మేముండును? కావున నరుణకాంతు లెగఁజిమ్ముచు వర్తులమై మనోహరమై ప్రకృతి చిత్రించిన జగన్నయన చిత్రమువలె నా మండల మున్న దని యా ఋషి భావించె ననుట సముచితము కాదా? ఇట్టి ప్రాసంగిక విషయము లెన్నెని వైదికార్యులు చిత్రక్రియ నెఱుఁగుదు రనుటకు చాలి యున్నవి. వేదమందలి వర్ణశబ్ద మక్షరమునే కాక శుక్లాదివర్ణములను కూడా తెలుపు నని ప్రాచీను లంగీకరించి యున్నారు. పాణినీయమున వర్ణధాతువునకు వర్ణక్రియ (శుక్లనీలపీతాదిక్రియ) అనునర్థము కనఁబడుచున్నది. బుద్ధుని కాలమందున్న యఱువదినాలుగు లిపులలో చిత్రలిపి యొకటి యని లలితవిస్తరము చెప్పుచున్నది గాని, అంతకు పూర్వము మూఁడువేల సంవత్సరముల నాఁటి మహింజోదారో యనుప్రదేశమున చిత్రలిపితో డిముద్రలు లభించిన విషయ మిపుడు బయటికే వచ్చినది. ఇంక దీని యతిప్రాచీనత నిరూపింప గ్రంథవిస్తర మేల?

వత్సరాజు సత్యావాసవదత్తయే యనుకొనునట్లు భాసుఁడు వాసవదత్తను చిత్రించినాఁడు. కాళిదాసు బ్రహ్మచే ప్రాణము పోయించి చిత్రగత శకుంతల నాడించినాఁడు. ఇంక చెప్పెడి దేమి? నాఁటి చిత్తరువులు జగన్మోహనములుగా నుండెననుటకు పూర్వమహాకవుల చిత్రవర్ణనలు చాలవా? ఈ కళ తొల్లి పారము ముట్ట వెల్లివిరిసిన దనుట ముమ్మాటికి నిజము. భవభూత్యాది మహాకవులకు పిదప నీ శిల్పవిద్య కొన్ని శతాబ్దు లొకవిధముగా నుండెను గాని, ఆలోపము తీర్చుకొనుటకో యన నిది యిప్పు డువ్వెత్తుగా విజృంభించుట యెంతయు ముదావహము. పాశ్చాత్య శిల్పకలాసహవాసము దీనికి క్రొత్తమెఱుఁగు తెచ్చె నని కొంద అందురు. నేనారీతిని వివరింప వలఁతినిగాను. చూచినంతనే దృష్టిని పరిశీలించినంతనే భావమును పరవశమును గావించుచిత్రమే చిత్ర మని మాత్రము తలంతును. రవివర్మాదుల పూర్వచిత్రములే రంజకము లనుకొనుచుండ నిపుడు రామారావు చిత్రములు వాటిని మించె నని వినుచున్నాము. అతని చిత్ర పద్ధతి దేశమున విస్తరించుఁగాక.

సంగీతకల సామవేదముతో పుట్టి పిదప గాంధర్వ వేద మన్నపెద్దపేరు తెచ్చుకొని యెంతో సారస్వతము గాంచినది. దీని యుత్పత్తి వికాసములను గూర్చి నా సంస్కృతవాఙ్మయచరిత్ర ద్వితీయ సంపుటమున సవిస్తరముగా వ్రాసియున్నాను. సరస్వతీ తుంబుర నారదాదుల వీణావాదనములను బహువిధముల స్తుతించిన పురాణకదంబమే దీని ప్రాచీనతయెడ మనకు విశ్వాసము పుట్టించును. "హసితగ్ రుదితం గీతం. వీణాపణవలాసితమ్" అను వేద వాక్యమున వీణా మృదంగములు పేర్కొనఁబడినవి. వాల్మీకి మొదలుగా మహాకవులందఱు సందర్భోచితముగా సంగీతమును ప్రశంసించినవారే. ఈ కళలో నౌత్తరాహులపద్ధతి వేఱు. దాక్షిణాత్యులరీతి వేఱు. దక్షిణాపథమందలి పూర్వరాజులందఱు వీణాగానము నాదరించినవారే. శ్రీకృష్ణదేవరాయ లీకళ నెక్కువగా పోషించినవాఁడే. పెద్దనార్యుఁడు జంత్రగాత్రముల పాటలు హాయిగా విని యానందించినవాఁ డని యాతఁడు వరూథినిచే,

"రహి పుట్టి జంత్రగాత్రముల రాల్గరఁగించు
విమలగాంధర్వంబు విద్య మాకు"

అని సందర్భ సంగతిగా ననిపించినవాక్యమే సాక్షి. తరువాత తంజావూరు సంస్థానమును మన

విజయనగర సంస్థానము నీగాన కళకు వ్యాప్తి తెచ్చి మహావిద్వాంసులను సిద్ధముచేసినవి. ఇపు డా మాట లేల ? మనదేశమంతు కర్ణాటపక్కి యనఁ బడు సంగీతవిద్యకు శారదాతనయుని యవతారమో యన జన్మించన త్యాగరాజే పరమగురువు. ఈ విద్య యిపు డే రాజు నవలంబనము లేకున్నను గానరస పిపాసువులగు ప్రజలయాదరము గాంచుచు వర్ధిల్లు చున్నది. ప్రజాదరణము గాంచిన యే విద్యకును క్షతి కలుగదు. ఇంక కావ్య శిల్పమునుగూర్చి యొక్కింత:—

చిత్రాదికళలు మూఁడును మిక్కిలి మనోహరము లనుట నిర్వివాదమే కాని, వానిలో హెచ్చుతగ్గులు లేకపోలేదు. అ రెంటికిని సాహిత్యజ్ఞానముతో పని లేదనియే చెప్పవచ్చును. కావ్యకలకో, అది యత్యావశ్యకము. చిత్రము కేవలము దృశ్యకల. గీతము కేవలము శ్రావ్యకల. కావ్యమో దృశ్యము శ్రావ్యము పాఠ్యము నైనకల. చిత్రము భావములను వ్యంగ్యముగా చూపును. కావ్యమో వ్యంగ్యముగాను వాచ్యముగాను గూడ చూపించును. గానముకూడా యట్లు చేయు నందురా, అట్టి పాట కావ్యమే. కాంభోజి మొదలగు కొన్నిరాగములు కరుణాది రసహేతువు లందురు, కాని, కావ్యమువల్ల రస మభివ్యక్త మగునట్లు కేవల రాగాలాపమువల్ల కానేరదు. చిత్రకారుఁడును కవియు నంతరించినా చిత్రమును కావ్యము నంతరింపవు. గానమో గాయకునితో సరి. మఱియు, చిత్రమును గానమును కన్న పుడు విన్నపుడు నానందము కలిగించునుగాని, యాది తరువాత నిలవదు. స్మరించినా కన్నవిన్ననాఁటి సంతోషము కలుగదు. కావ్య మట్లుకాదు. చదివి నపుడు విన్నపుడు చూచినపుడే కాదు భావించినపు డెల్ల రసము హృదయమున నుబుకుచునే యుండును. కావున, తరతమ పరీక్ష చేసినపు డీ మూఁడింలో కావ్య ముత్తమ మని తోఁచక పోదు.

కావ్యకళ పుట్టినది మొదలుగా నేఁటివరకు నొక్కరీతిగానే వచ్చుచున్నదని యెవ్వరు ననఁ జాలరు. అది యొక్కొక్కదేశమునం దొక్కొక్క కాలమం దొక్కొక్కరీతిగా మాఱుచునే వచ్చినది. వైదర్భి గౌడీ పాంచాలీ రీతు లన్నను, ప్రత్యక్ష బాహాట పాంచాలశయ్య లన్నను నర్థ మదే. శ్లేష యమక చిత్ర బంధకవిత లన్న నర్థమదే. శ్రవ్య దృశ్య పాఠ్యభేదము లన్న నదే. ఈ పరిణామావస్థలు సంస్కృతమున కట్టు లాంధ్రమునకు నున్నవనుట విదితము. ఇట్లు వివిధావస్థలలో వివిధదేశములలో నుదయించుచు వచ్చిన కావ్యములలో నెందు నిజమైన కావ్యకళ మూర్తిభవించినదో వాటికి మాత్రమే వ్యాప్తివచ్చినది. అట్టివానియెడ ప్రాజ్ఞులు ప్రాఁత క్రొత్తభేదమును పాటింపరు. సహృదయ హృదయంగమమైన కావ్యము ప్రాచీనముకానీ, అర్వాచీనము కానీ, నవీనముకానీ కవితాకలాభిలాషి దానిని చూచి యుపేక్షింపఁజాలఁడు. చదివి మఱవఁ జాలఁడు. అందుకు నిదాన మాయాకావ్య శిల్ప చాతురియే యనుట పునరుక్తము.

భావస్వతంత్రుఁడైన యొకకవి కవితలో క్రొత్త దారి త్రొక్కినపుడు లోకమునఁ గొంత యసమ్మతి తలయెత్తుట నైజమే. పింగళి సూరనార్యుఁడు వినూతన విచిత్రకథా కావ్యము నిర్మించినతఱి నట్టి యసహనముతోడి యవరోధము బయలువెడలి యా కావ్యమును చిరకాలము పైకిరాకుండ నణఁగఁ ద్రొక్కినది. అయితే నేమి ? మణి మణియే! అది మట్టిలో నణఁగియున్నను సమయము వచ్చినపుడు కిరీటము నధిష్ఠించును. తుదకది యట్లే సకల ప్రబంధ

శిరోరత్నమైనది కదా! అట్లే యిపుడు పాశ్చాత్య కవితాసహవాసమున నేమి భావకుల బుద్ధివైశద్యము మూలముగా నేమి నేటికవితలో నూతనమార్గ మొకటి యేర్పడినది. దాని నవలంబించు వారి సంఖ్యయు, ఆదరించువారి సంఖ్యయు పెరుగుచున్న దనుట వాస్తవము. ఈదారి శుభ్రముగా విశాలముగా సుఖగమనమున కనుకూలముగా ముందుముందుకు సాగుచుండెనేని పదిమంది యీ త్రోవనే నడవఁ జొత్తురనుట నిరాక్షేపము. అందు కీసందర్భమున నవ్యకావ్యములు చదివిన కొందఱి యభిప్రాయము తెలిఁగించుట యావశ్యకము కాకపోదు.

ఏశిల్పమైనా యాది నున్నట్లే యుండక కాల క్రమమున నభివృద్ధి కెక్కుచు జనరంజక మగు నొక్కొక్కవిశేషము చూపుచునే యున్నదనుట నేటి శిల్పద్రష్టల కనుభూతమే. ఇందుకు ప్రతిమా శిల్ప చిత్రశిల్ప దారుశిల్పము లెన్నెన్ని తెఱఁగుల వికసించెనో చూచినఁ జాలును. అట్లే కావ్యశిల్పమును గూర్చియు నూహింపనగును.

తక్కిన యెల్ల శిల్పములకంటెను కావ్యశిల్పము కష్టాతికష్ట మనుట తెల్లము. కావుననే యిది యెల్ల కళలలో నగ్రస్థాన మధిష్ఠించి 'విశ్వశ్రేయః కావ్య' మ్మన్న గొప్పఖ్యాతి గాంచినది— నేటియేశిల్పి యైనను మున్నున్నదానికి పెంపు కూర్చి మెఱుఁగు తెచ్చుటకు యత్నించును గాని తొల్లిటిదానిని పనికి మాలిన దని త్రోసివేయఁడు. అతఁ డట్లు గర్హించితి నని చెప్పుచు తాను క్రొత్తగా కల్పించిన దేది నిర్మించినా అది మున్నున్నదానికి రంగుపూఁతతోడి రూపాంతరమే యని లోకజ్ఞులు భావింపకపోరు. కావున పాఁతదంతా పాడని భావించుట పాడి గాదు. మన బహుళ సారస్వతప్రపంచమున వెదకి నచో కనఁబడనివస్తు వుండదు. అందుచేతనే కవి బహుగ్రంథద్రష్ట కావలెనని పెద్దలన్నారు. పూర్వ కవులు సాధారణముగా ప్రాచీనకథనే ప్రధాన ముగా గ్రహించినా, నాఁటి సాంఘికధర్మములను ప్రాసంగికముగా వర్ణించకపోలేదు. అయినా, యిపు డాపుంత పూర్తిగా విడిచి, సంఘాభివృద్ధి నభిల షించి సంఘమందలి కథాపాత్ర వ్యవహారముగనే గ్రహించవచ్చును. అందు కాక్షేపించువా రుండరు. ఈ యభిప్రాయమును నా యాంధ్రదశరూపక పీఠికలో విశదీకరించియున్నాను. ఇంక నేఁటి ఖండకావ్యములు చదివిన కొందఱెత్తిన యాక్షేప ములలో మొదటిది భాషావిషయము.

అన్నిటివలెనే భాషకూడా క్రమక్రమముగా మాఱుచు వచ్చినమాట సత్యము. సముచితమైన భాషాస్వాతంత్ర్యము కవుల కున్నమాట నిజము. అట్టి భాషాసంప్రదాయము ననుసరించి, 'ప్రయోగ శరణం వ్యాకరణ' మ్మనుసూక్తి యాధారముగా, పూర్వకవిపరంపరలోని యెల్లప్రయోగములను శిష్టులవాడుకలోని పెక్కుశబ్దరూపములను గ్రాహ్యము లనుచు సోదాహరణముగా నాంధ్ర భాషానుశాసనము నిర్మించియున్నారు. అది చదివిన కీ. శే. గిడుగు రామమూర్తిపంతులుగారు ''మే మను చున్న దానిలో నూటి కఱువదివంతులు మీరు సమ్మ తించినా''రని పలికియున్నారు. వా రయినా వ్యవ హారమందు వినవచ్చే యెల్లశబ్దము లట్లే ప్రయోగింప వచ్చునని భావించలేదు. శిష్టులు నెమ్మదిగా మాట లాడునపు డెట్లుండునో యట్టి భాష ప్రయోజ్య మన్నారు. అంతే కాని, ''అల్లా చెయ్యాల్సొచ్చింది'' వంటివాక్యములు కావ్యములందు వాడవచ్చు నన లేదు. పెద్దలు 'అల్లాగ చెయ్యవలసివచ్చింది' అని పలుకుదురు. అట్టియెడ నెవరో తొందరగా పలికెడి పైవాక్య మట్లే ప్రయోగించుట భాషాగౌరవమునకు

కళంక మాపాదించుటే కదా! మఱియు, శబ్దముల స్వరూపము పూర్తిగా చెడిపోయిన యట్టివాక్యము చదువరి కింపు పుట్టింపదు సరిగదా! చదువుటయే కష్టమగును. అందుచే వ్యావహారిక భాష వాడవచ్చు నని స్వరూపము పూర్తిగా చెడిన యతినింద్య గ్రామ్యములను కావ్యమందు ప్రయోగించుట మంచిది కాదు. కావ్యభాష కొంచెమేని యుదాత్తముగా నుండవద్దా? ఇంక—

"ఈ పద్యములయర్థమే తెలియరాదు. వీటిభావమేమో గోచరింపదు" అనుచు నేఁటికావ్యములు చదివినకొందఱనుట కలదు. ఒకరిద్దఱు పెద్దమనుష్యులు నాతో నన్నపైమాటలు తత్కవులకు చెప్పియున్నారు. మన కిప్పు డాపాఠకాభిప్రాయము తెలియుట ముఖ్యము గాని, తన్విషయవిచారణ యావశ్యకము కాదు.

కవికి కావ్యరచనవల్ల కలుగు ప్రయోజనము యశస్సు, దొరకితే ధనము, అంతే. తక్కినప్రయోజనమంతా పాఠకునిదే. అందుచే కవికర్మ ప్రజోపకారిగా పాఠకరంజనముగా నుండఁదగు ననుట సర్వసమ్మతము కాదా? ఇపుడు సంఘక్షేమ మభిలషించియో సంఘములోని గుణదోషములను విమర్శింప నెంచియో దేశాభ్యుదయము కాంక్షించియో వివిధ విజ్ఞానబోధకముగానో పాఠకవినోదార్థముగానో యెన్నోవిధముల రచన లావిర్భవింపవలసి యున్నది. అట్టివి కొన్ని పుట్టినవి. పుట్టుచున్నవి. అట్టి వన్నియు సర్వసాధారణములై యుత్సాహము పుట్టించున ట్లుండవలె నని యభిలషించుట రచయితల ధర్మము. వస్తుపాత్ర రసౌచిత్య మావశ్యకమన్న విశేషలక్షణము కావలసిన కావ్యవిశేషము నటుంచి చూచినా, శబ్దార్థభావౌచిత్య మెట్టివిషయమెత్తి నిర్మించు నెట్టిరచన కైన ముఖ్యమే కదా! కావున నేకవియైనను, రమ్యనిర్మాణశాలి యన్న పేరు తెచ్చుకొనఁగోరినచో నేఁటి కనుగుణ మైనరీతి నే కావ్యలక్షణము పాటింపవలెను. ఇందు కితరులు చెప్పినమాట లేల?

"సారమతిం గవీంద్రులు ప్రసన్నకథాకలితార్థయుక్తిలో
నారసి మేలునా, నితరు లక్షరరమ్యత నాదరింప—"

అని పదౌచిత్యము నర్థౌచిత్యము కావ్యరచన కావశ్యక మని తెలుపుచున్న యీ నన్నయార్యుని మాట యేనాఁటికవుల కైన ననుసరణీయమే కదా! ఇంకా సూరనార్యాదులు చెప్పినకావ్యౌచితీ లక్షణము లుగ్గడింప నేల? ఇది చాలదా? కావున నేఁడు కావ్యనిర్మాణము సముచితపదరమ్యత అర్థప్రసన్నత భావస్ఫూర్తి కలుగున ట్లుండి వివిధవిజ్ఞాన విశేషబోధకమగుచు సంఘాభివృద్ధికి తోడ్పడున ట్లుండుఁగాక! యని యాశించుచున్నాను.

"ప్రకృతిమహతే కర్మ స్తస్మై నమః కవికర్మణే"

మనకా మతాభిమానం

శ్రీ శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి

"మతాభిమానం మంచిదా, చెడ్డదా?" అని కాదు ప్రశ్న, మరి "మంచిదైతే అది మనకి ఉందా, చెడ్డదైతే లేకుండా పోయిందా?" అని.

ఇది తెలుసుకోవాలంటే ముందు చాలా సంగతులు తేల్చుకోవాలి.

ఏమంటే?

మనకి మతాభిమానం ఉందనుకుందామా అంటే ఉండవలసినట్టూ లేదు.

పోనీ, లేదనుకుందామా అంటే లేకుండా పోయినట్టూ లేదు.

బతుకూ కాకుండా, చావూ కాకుండా వుండే స్థితిలాగ, యిది, చాలా అపాయకరమైన సన్నివేశం.

ఒక్క మనలో తప్ప యీ పరిస్థితి మరే మతం వారిలోనూ వున్నట్టు లేదు.

దీని కంతకీ కారణం, ఐహికం తుచ్ఛం అన్న భావమూ, ఆముష్మికం గొప్ప దన్న నమ్మకమూ మన పూర్వులకు ముదిరిపోవడమే.

నిజానికి, ఎంత యేవగించుకున్నా, యిక్కడ పుట్టాం కనక, బతికివుండినంతకాలమూ మనకి ఐహికం తప్పదు.

తరవాత గాని అనుభవానికి రాని ఆముష్మికం కోసం యిది తుచ్ఛం అనుకుంటే, యీ బతుకు పాపిష్టిది అని కుళ్లుతో ఐహికం నరకంచేసుకోడం తప్ప మరేమీ ప్రయోజనం లేదు.

అదీకాక :

ఐహికంమీద గట్టిగా కాలూనుకోందే ఆముష్మికాని కెలా యెగరగలుగుతామూ?

ఐహికవాంఛలు చంపుకుంటేగాని, ఆముష్మికం లభించ దంటే, ఆముష్మికం వుందని దృఢంగా చెప్పడంమాత్రం యెలాగా?

ఐహికం ప్రత్యక్షం.

దీని విషయమై ఊహల కగత్యం లేదు.

ఆముష్మికం అప్రత్యక్షం.

ఏదీ, ఎటూ నిర్ధారణగా చెప్పడానికి వీలులేదు.

బుద్ధి నిశిత మైనకొద్దీ ఊహలు వెడతాయి.

ఊహలు వెళ్లినకొద్దీ ఆలోచనలు సాగుతాయి.

ఆలోచనలు సాగినకొద్దీ చర్చలు ముదురుతాయి.

చర్చలు ముదిరినకొద్దీ అహమిక ప్రబలిపోతుంది.

అహమిక ప్రబలినకొద్దీ అభిప్రాయాలు ఘర్షిస్తాయి.

దాంతో, సిద్ధాంతాలు తేలిపోతాయి.

అవి పాతుకునిన్నీ పోతాయి.

చివరి కవి జనంమీద విరగబడి తెగలక్రింద బద్దలుకొట్టేస్తాయి.

మతం విషయమై చూస్తే మనలో యీ పరిణామం స్పష్టంగా కనబడుతుంది.

ఇది సోదాహరణంగా చెప్పాలంటే,

"మతం" అంటే యేమిటి?

ఇవాళటి స్థితి చూస్తే, మతస్వరూపజ్ఞానం, యెన్నచోటనైనా ఉండవలసినట్టు లేదు.

లేనిచోట లేదని ఆవేదనా లేదు, ఏమిటని జిజ్ఞాసా లేదు.

పోనీ, మన మతం యేది?

దీనికి సమాధానం రావాలంటే, ముందు, మనం యెవరమో తేల్చుకోవాలి.

మనకా మతాభిమానం

మనం అంటే హిందువులం అనుకుందామా, మన సనాతనత్వం పోతుంది.

ఏమంటే ?

ఈ పేరు మనకి దరిమిలా వచ్చింది.

పైగా, యిది జాతివాచకం గాని మతవాచకం కాదు.

నిజం గుర్తిస్తే, అసలు, మనం హిందువులమే కాము.

హిందూశబ్దం మనం సృష్టించుకున్నది కాదు.

ఆశబ్దానికి సాక్షీ అయిన అర్థమూ లేదు.

పోతే, మనం ఆర్యులం.

అయితే, హిందువు లనిపించుకుంటున్నవా రందరూ ఆర్యులు కారు.

హిందూదేశం అంతా ఆర్యావర్తమున్నూ కాదు.

ఆర్యావర్తం చాలా చిన్నది.

విశాల మైన యీహిందూదేశంలో అది దొప్పెడున్నూ కాదు.

అక్కడివా రైనా అందరూ ఆర్యులు కారు.

ఆహద్దులు దాటివున్న ఆర్యులలో అక్కడివారు లక్షాంశమూ కారు; కాని, వారు, అతీతులకంటే తమ కేదో కొంత విశిష్టత వుండినట్టు మహా గర్విస్తారు.

ఆర్యుల విధినిషేధాలను పట్టి చూస్తే, ఆర్యుడైన వాడు, ప్రపంచంలోనే కాదు, పవిత్ర మైన యీ భరతఖండంలోనే అన్నిప్రాంతాలకూ వెళ్లి చూడ్డం కూడా మహాపరాధం.

వెడితే పతితు డయిపోతాడు.

ప్రాయశ్చిత్తం చేసి, మళ్లీ ఉపనయనాదికం జరిగిస్తేగాని వాడికి మళ్లీ ఆర్యత్వం సంక్రమించదు.

అనిషిద్ధ ప్రాంతాలలో, యివాళ, దారుణ మారణహోమం జరుగుతున్న వంగదేశం వొకటి.

పోనీ, ఆర్యావర్తవాసు లైన ఆర్యు లందరిదీ అయినా వొకటే మతమా ?

ఎన్నడూ కాదు.

కావడానికిన్నీ వీలులేదు.

ఏమంటే ?

ప్రపంచంలో తక్కిన మతాలవారి కందరికీ వొక్కొక్క వేదమే వుంది ; కాని, ఆర్యులకు, ఋగ్యజుస్సామాథర్వణా లని వేదాలు నాలుగు.

ఇతరుల నందరినీ వారివారి ఒక్కొక్క వేదమే నిబంధిస్తుంది.

మనకి వేదాలు నాలు గైనా అవి మనల్ని అందరినీ నిబంధించలేవు.

వాటిలో అథర్వణం ఖిలంకూడా అయిపోయింది.

"ఇది ఆర్యత్వానికి అపకీర్తికరం కాదూ? భంగ కరమున్నూ కాదూ?" అన్న ప్రశ్న లలా వుండనిద్దాం.

పోతే, యజుర్వేదం కృష్ణం అనీ, శుక్లం అనీ రెండుగా చీలిపోయింది.

... "ఈద్వైధీభావం హైన్యానికి గుర్తా, ఆధిక్యానికి గుర్తా ?" అన్న ప్రశ్నకూడా అలా వుంచేద్దాం.

ఇలాగు వేదాలకు, బాహుళ్యం రావడంతోటే, వాటి ననుసరించి ఆర్యులలో భిన్నశాఖ లేర్పడ్డాయి.

దాంతో, ప్రత్యేకాభిమానాలు బలపడ్డాయి.

చివరికి, ఆశాఖలు, ఒక వేదశాఖవారితో మరో వేదశాఖవారు సంబంధబాంధవాలు చేసుకోగూడ దన్నంతవరకూ ముదిరిపోయాయి.

అయితే,

ఇవాళ, యీధర్మం తిరస్కరించి భిన్న వేద శాఖలవారు వియ్యం అందుతున్నారు. పైగా, ఏ వేదంలోనూ యేశాస్త్రంలోనూ లేని రకరకాల

నాడులు భరతఖండం అంతటా ప్రబలిపోయాయి. అశాస్త్రీయా లైన యీనాడులు, వేదశాఖల కుద్దిష్టా లైన విధినిషేధాలు అనుసరించి తమలో తాము సంబంధబాంధవాలు నిషేధించుకుంటున్నాయి. ఈ అవాంతరవైపరీత్యం విషయంకూడా అలా వుండనిచ్చేద్దాం.

ఇక తేలిం దేమిటీ?

"మీరందరూ వొకటి కాగూడదు. అసలు, వొకటి కానేకారు" అని ఆర్యులను శాశ్వతంగా విడగొట్టిన మొదటి గొడ్డలిపెట్టు యీ వేదవిభాగం.

ఇది యిలా వుండగా,

ఆర్యులలోనే, యీ వేదాలను బహిష్కరించి కొందరు జైను లయినారు.

కొందరు బౌద్ధు లయినారు.

కొందరు చార్వాకు లయినారు.

కొందరు కొంద రింకా యింకా అయినారు.

వారికీ మతవాఙ్మయం హెచ్చుగానే ఏర్పడిపోయింది.

కాలక్రమాన, ఆ వేదశాఖలవారికీ యీ వేద బాహ్యులకూ, తమలోతమకూ, ఒకళ్లతోవొకళ్లకీ ద్వేషాలు ప్రబలాయి.

కొట్టుకున్నారు.

ఇది యిలా జరుగుతూ వుండగా, కృష్ణయజుర్వేదానికి చెందిన తైత్తిరీయోపనిషత్తుకి శంకరాచార్యులవా రొక భాష్యం రచించారు.

అది భరతఖండం అంతటా వ్యాపించింది.

దానినిబట్టి అద్వైతం ప్రబలింది.

శంకరాచార్యులవారు తక్కిన అనేకమతాలను, చెరిగేసి, ఆరింటిని మాత్రం అంగీకరించి, షణ్మత స్థాపనాచార్యు లైనారు.

ఇక్కడ వొక చిత్రం.

భిన్న వేదశాఖలకు చెందిన ఆర్యులు, ఆభేదాల ననుసరించి కుమ్ములుకుంటున్నా శంకరులవారి తైత్తిరీయోపనిషద్భాష్యం శిరసావహించి అద్వైతం అవలంబించారు.

దాన్ని అంగీకరించనివారున్నూ వున్నారు.

వారిలో వొకరు రామానుజులవారు.

వారి తరవాత మధ్వరాయలవారు బయలుదేరి శంకరులనూ రామానుజులనూ కూడ అంగీకరించలేకపోయారు.

రామానుజులవారు ఆ తైత్తిరీయోపనిషత్తుకే మరో భాష్యం రచించి విశిష్టాద్వైతం ప్రతిపాదించి ప్రబల చేశారు.

మధ్వరాయలవారున్నూ దానికే మరొక భాష్యం రచించి ద్వైతం బలపరిచారు.

దీంతో, ఆనివరకే చీలివుండిన ఆర్యులలో మరి మూడు చీలిక లేర్పడ్డాయి.

అయితే, రామానుజులవారి విశిష్టాద్వైతమూ, మధ్వరాయలవారి ద్వైతమూ దక్షిణదేశంలోనే వుండిపోయాయి.

ఈ రామానుజవైష్ణవానికి బదులుగా, ఉత్తరదేశంలో చైతన్యవైష్ణవమూ, వల్లభాచార్యవైష్ణవమూ మరికొన్నీ ప్రబలాయి; కాని వాటికి వైదికసంపత్తి చాలదు.

ఇక్కడ మరో విశేషం యేమిటంటే?

రామానుజవైష్ణవులు కూడా భిన్నవేదశాఖల ననుసరించి ప్రవర్తిస్తూ వుండిన్నీ, యిలాగ తైత్తిరీయోపనిషత్తును శిరసావహించారు.

మాధ్వులున్నూ అంతే.

ఆర్యావర్తవాసుల వేదాల ననుసరించిన అద్వైతం, విశిష్టాద్వైతం, ద్వైతం అన్న యీమూడు మతాలూ ఆర్యావర్తానికి బయటనే పుట్టాయి.

మరి, అసల్లో, ఆర్యావర్తంలో వుండిన మతం అక్కడ యిప్పటికీ వుందా ?

దీనికి సాయం, ఉన్న అయిదు వేదాలూ చాలక, దక్షిణదేశంలో ద్రావిడవేదం వొకటి ప్రబలింది.

అది రామానుజవైష్ణవులకు మాత్రమే స్వత్వం అయింది.

పోనీ, వారు, దీన్నే నమ్ముకునివున్నారా అంటే, వారిలో ఋగ్యజుస్సామవేదులూ, శుక్లయజుర్వేదులూ కూడా వున్నారు.

వారు ఉభయవేదాంత ప్రవర్తకులు.

ఇక్కడ, ఆరామద్రావిడ బ్రాహ్మలలో కూడా రెండు వేదాలకు చెందినవా రున్నట్టు కనపడుతుంది.

అయితే, వొక ఆర్యుడు రెండు వేదధర్మాలకు బద్ధుడై వుండడం ఆర్యత్వానికి బలకరమే నా ?

ఇది యేమయినా, యీమతాలతో పాటు దక్షిణదేశంలో శైవం వొకటి ప్రబలింది.

అది వైదికం కాదు.

అయినా, ఋగ్యజుస్సామవేదు లైన ఆర్యులలో కూడా అది వ్యాపించింది.

ఇవన్నీ భిన్నప్రదేశాల్లోనూ, భిన్నకాలాల్లోనూ తీవ్రంగా తలపడ్డాయి.

ఉత్తరదేశీయా లైన జైనబౌద్ధాలుకూడా యీ సంకులసమరంలో వురికాయి.

ఒకరి నొకరు నరుక్కున్నారు.

రాజులను లోపుచేసుకుని ఘోరయుద్ధాలే సాగించారు; కాని అంతంతలేసి రక్తనదులు ప్రవహించినా ఆమతాలలో వొక్కటీ అంతం కాలేదు.

చార్వాకాదులున్నూ యిప్పటికీ వుండనే వున్నాయి.

నేటికీ ఆ మతాలవారు తమతమ గొప్పతనం మననం చేసుకుంటూ గర్విస్తూనే వున్నారు.

తమతమ మతాల సుస్థితికోసం తీవ్రప్రయత్నాలు సాగిస్తూనే వున్నారు.

తమతమ పూర్వవైరాలున్నూ స్మరించుకుంటూనే వున్నారు.

కనకనే, వెనక, కాంగ్రెస్సు పక్షం ప్రభుత్వాధికారం స్వీకరించినప్పుడు వైష్ణవమంత్రాంగం శైవక్షేత్రాలమీదా, విశేషించి మధురమీనాక్షమ్మగుడిమీదా విరుచుకుపడింది.

ఇదిన్ని యిలా వుండగా,

వైదికమతాలను చూసినా, ఆదిలో, కొన్ని మినహాయింపులతో ద్విజుల కందరికీ వేదాధికారం వుండేది; కాని, తరవాత్తరవాత, క్షత్రియులూ వైశ్యులూ వేదబాహ్యులలో జమ అయిపోయారు.

సరే, శూద్రులు, అసలు ఆర్యులే కాకపోయిరి.

వారికి, అసలే, వేదాలే లేకపోవడమే కాదు, ఆర్యుల వేదాలు వింటే ఆశూద్రుల చెవుల్లో సీసం కరిగించిపొయ్యవలసిం దని ధర్మశాస్త్రం విధిస్తోంది.

శూద్రుని దగ్గిర డబ్బుచేరితే, ఆర్యులను పీడించవచ్చునక, రాజు, అదంతా బలవంతాన స్వాధీనపరుచుకోవా లనిన్నీ శాస్త్రం విధిస్తోంది; కాని, ఆశూద్రులను—అనేక అంతశ్శాఖాభేదాలతో చీలిపోయివుండిన ఆవేదబాహ్యులను వేరుపరిస్తే ఆర్యులకు కాలూ చెయ్యీ ఆడదు.

వారు ఆదుకునివుండకపోతే, ఆర్యజాతికి ఆర్యజాతే నామరూపాలు లేకుండా తుడిచిపెట్టుకుపోయి వుండేది.మరి వేదాధికారం లేని ఆశూద్రులకు వైదికమతా లెలా పనికివస్తాయీ ?

అయితే, వారికి మతం వుందా ?

వారూ మనమూ వొకటే అనుకోడాని కెలావీలు?

శూద్రులను కూడా అలావుంచితే అస్పృశ్యులున్నారు.

వారి సంఖ్య ఆర్యులసంఖ్యకంటే యెన్నోరెట్లు పెద్దది ; గాని, వారన్నా వేదబాహ్యులు.

మతబాహ్యులు.

మానవత్వానికే బాహ్యులు.

ఆర్యవాఙ్మయం వారి వునికినే అంగీకరించలేక పోయింది.

పోనీ, అంటే వారిలోనూ ఎన్నో తెగలు.

అస్పృశ్యులలోనే మళ్లీ అస్పృశ్యత.

తెల్లవారి లేస్తే కుమ్ములాటలు.

ఏసంస్కృతీ లేని అస్పృశ్యుల సంగతి యెందుకూ, ఆర్యజాతికి ఆదిపొరాట్టు అయిన బ్రాహ్మణ వర్ణాధిక్యత మాత్రం యేమిటీ ?

వారిలో గౌడు లనీ ద్రావిడు లనీ రెండు శాఖలు.

గౌడబ్రాహ్మలు మత్స్యభుక్కులు.

ద్రావిడబ్రాహ్మలు చేపలను తాకితే సచేల స్నానం చేస్తారు.

ఇద్దరికీ వేదా లొక్కటే.

శాస్త్రాలొక్కటే.

మరి యెవరి బ్రాహ్మణ్యం ఉత్తమం ?

ఈమతాల ఉల్బణం పాతవాటితో నిలిచిపోయినా వొకదారే; కాని, యిప్పటికీ క్రొత్త మతాలు పుడుతూనే వున్నాయి.

బ్రహ్మసమాజం,

ఆర్యసమాజం,

రాధాస్వామిమతం,

హరనాథమతం,

సాయిబాబామతం,

దివ్యజ్ఞానమతం,

పులిమీద పుట్ర అన్నట్టు, అన్నిటికీ పైని రాజకీయమతాలు.

ఇలాగ ఆర్యుల దగ్గిరనుంచీ—అంటే, ఆర్యులలోనూ ఉత్తమోత్తములైన బ్రాహ్మలదగ్గిరనుంచీ-ఆ బ్రాహ్మలలోనూ, భిన్నమతాల--భిన్నశాఖల—భిన్ననాడుల దగ్గిరనుంచీ, వేదబాహ్యులదాకా, వేదబాహ్యులలోనూ అస్పృశ్యులదాకా, అస్పృశ్యులలోనూ మళ్లీ అస్పృశ్యులదాకా వున్న నానావర్ణ, నానాకుల, నానావర్గ, నానావృత్తుల వారూ, నానా ప్రాంత్యాలవారూ హిందువులు.

అహిందువులం మనం.

ఈ 'మన'కా మతాభిమానం ?

ధిక్ !

వీణాచార్య శ్రీ సంగమేశ్వర శాస్త్రి

శ్రీ దువ్వూరి నరసరాజు

నేను ఆనాడు గోఖేలు హాలులో జరిగిన వీణా గానం ఎన్నటికీ మరవలేను. ఈ నాటికీగూడా అది నా చెవుల్లో మోగుతూనే ఉంది. అది ౧౯౨౮ లో శ్రీ కాశీ నాథుని నాగేశ్వరరావు గారు ప్రత్యేకంగా ఏర్పాటు చేయించిన కచేరీ. అక్కడ ప్రఖ్యాతసంగీత విద్వాంసులూ, విమర్శకులూ సమావిష్టులై ఉన్నారు. యథాప్రకారంగా మార్దంగికుడూ వాయులీన విద్వాంసుడూకూడా ఇటూ అటూ కూర్చున్నారు. శాస్త్రిగారు ఆవేళ చాలా గొప్పగా వాయించారు! అయిదారు నిమిషాల్లోనే హాలంతా ఓంకారనాదంతో నిండిపోయింది. కొంతసేపటికి వాయులీనమూ, మృదంగమూకూడా ఆవీణా మాధుర్యానికి అవాంతరం కలిగిస్తూన్నట్లనిపించింది. అందుచేత కీర్తిశేషులు శ్రీ యస్. సత్యమూర్తిగారి మాటమీద వాయులీనమూ, మృదంగమూకూడా ఆపివెయ్యడం జరిగింది. నాకు ఆవేళ ఆయనవినిపించిన భైరవీ తానమాధుర్యం ఇంకా స్మృతిపథంలో ఆనందం కలిగిస్తూనే ఉంది. కచేరీ అయిపోగానే శ్రీ సత్యమూర్తిగారు పట్టరాని సంతోషంతో లేచి నిలబడిం "ఆంధ్రదేశం మాకు త్యాగయ్యగారిని ప్రసాదించింది

మళ్లీ ఆ ఆంధ్రదేశమే శ్రీ సంగమేశ్వర శాస్త్రిగారిని ప్రసాదించింది!'' అన్నారు. అది ఊరికే ముఖస్తుతికోసం అన్నమాటేనా? లేకపోతే అందులో ఏదైనా పరమార్థంఉందా? శ్రీ సత్యమూర్తిగారు అన్నమాటల్లో ఆంధ్రప్రశంసమాట అల్లాగఉండనిద్దాము. త్యాగరాజుగారు తిరువయ్యూరులో ఉండి తమగీతామృతం వర్షించారు కాబట్టి తమిళులు 'త్యాగయ్య మావాడే' అన్నా అనవచ్చును. త్యాగరాజు ఆంధ్రంలోనే కృతులు రచించాడు. అయినా ఆయన ఆంధ్రానికిగాని, తమిళానికిగాని చెందినవాడని అనడానికి వీల్లేదు. ఆయన వీటి అన్నింటికీ అతీతుడు. బహుశః కృతులు రచించడంలో ఆయనకి తమిళంకంటె తెలుగు ఎక్కువగా నచ్చిఉండవచ్చును. ఒకవిషయంమాత్రం నిశ్చయం. సారళ్యంలోనూ హృదయానికి సూటిగా దూసుకుపోవడంలోనూ అవి అద్వితీయమైన వనడంలో సందేహం ఏమీలేదు. ఇంకొకవిషయం. ఆయన ధనంకోసం గాని రాజాదరణంకోసంగాని ప్రజల మెప్పుకోసంగాని ఇవి రచించలేదు. హృదయావేశమే ఆయనకృతులు రచించడానికి కారణము. పాటలు పాడకపోతేనేగాని ఆయనకి రోజుగడిచేది కాదు! లోలోపలినించి ఒక దివ్యావేశం ఆయన్ని ఉర్రూతలూగించేది. ఆయన ఆఆవేశంలో వివశుడై కృతులు రచించేవాడు! సంగమేశ్వర శాస్త్రిగారికీ త్యాగరాజుకీ ఈవిషయాల్లో చాలాదగ్గిర పోలికలున్నాయి.

శాస్త్రిగారికి కీర్తిమెరుపులు అంటే ఇష్టంఉండేది కాదు. సమకాలీనులు ఆయన గొప్పతనం అంతగా గుర్తించలేదు. శ్రీశాస్త్రిగారికి అసలు అల్లాగ ఉండిపోవడమే ఎక్కువహాయి కలిగించేది. ఆయన కొంతకాలం కసింకోటలో ఉన్నారు. ఆతరవాత పిఠాపురంవచ్చి, శ్రీపిఠాపురం మహారాజావారి ఆస్థానంలో ఆజన్మాంతమూ సంగీతవిద్వాంసులుగా ఉండిపోయారు. ఒకప్పుడు రవీంద్రమహాకవిమహారాజావారికి అతిథిగా ఉన్నాడు. ఆసందర్భంలో మహారాజావారు మహాకవి గౌరవార్థం కొన్ని వినోదాలు ఏర్పాటు చేశారు. అందులో పది నిమిషాలపాటు శ్రీశాస్త్రిగారి వీణాగానంకూడా ఉంది. ఆపదినిమిషాలలోను మహాకవి ఏలాంటి ఆనందతరంగాలలో ఉయ్యాలలూగారో మనకి తెలియదు! కాని ఆతరవాత ఆయన మహారాజావారి అనుమతి తీసుకుని, శాస్త్రిగారిని శాంతినికేతనానికి వెంటబెట్టుకు వెళ్లారు. కాని శాస్త్రిగారికి అక్కడివాతావరణం అంతగా అనుకూలించనట్లు కనబడింది. అక్కడి ఆచార వ్యవహారాలు వేరు. భాషవేరు. ఒక్క వీణ మినహాయిస్తే ఆయన భావాభివ్యక్తికి సరియైన సాధనం ఏదీలేదన్నమాటే. వీణాగానంద్వారా ఆయన చేసిన భావవ్యక్తిమాత్రం సంపూర్ణంగానూ, ఆదర్శప్రాయంగానూ ఉండేది. మహాకవీ, సంగమేశ్వరులు పరస్పరాత్మాంతరాళాల్లో, పరస్పర ప్రతిభలు అభినందించుకుంటూ అలాగ కూర్చుండి పోయేవారు. శాంతినికేతనంలోఉన్న గొప్పసంగీత విద్వాంసులు, విమర్శకులు అంధకారంలో నిశ్చల నిమీలిత నయనాలతో సంగమేశ్వరులచుట్టూపరివేష్టించి ఉండేవారు. మహాకవి ధ్యాననిమగ్నులై ఆయనగానసుధ ఆస్వాదించేవారు. శాస్త్రిగారు మనోహరంగా వీణాగానవర్షం కురిపిస్తూఉంటే మహాకవికపోలాలనించి అల్లనల్లన ఆనందబాష్పాలు దిగజారుతూ ఉండేవి. ఈవిధంగా సుమారు ఆరుమాసాలకాలం ఒకమెరుపులా గడిచిపోయింది! ఖండఖండాలనించి వచ్చిన కళాశీలు లందరూ అమాయికులైన శాస్త్రిగారి వీణాగానం విని తన్మయులౌతూ ఉండేవారు.

ఆతరవాత మహాకవి శాస్త్రిగారివల్లకీసందేశం పాశ్చాత్యులికికూడా అందించాలని నిశ్చయించారు. ఆయన అంతటితో ఊరుకోలేదు. ఓడలో శ్రీశాస్త్రి గారికి ప్రయాణం అదీ ఏర్పాటు చేయించి ఇటలీ, జర్మనీ, ఫ్రాన్సుదేశాలలో కార్యక్రమాలు నిర్ణయించారు. అయితే శాస్త్రిగారి మనస్తత్త్వం మహాకవికి కూడా బోధపడలేదు! ఒకనాడు శాస్త్రిగారు రవీంద్రుడి దగ్గిరికివచ్చి "కొంచెం కలకత్తా వెళ్ల వలసిన పనిఉంది. మళ్ళీ మర్నాడు తిరిగివస్తాను" అనిచెప్పి సెలవుతీసుకుని వెళ్లారు. కాని శాస్త్రిగారు తిన్నగా పిఠాపురం చేరుకున్నారు! శాస్త్రిగారు శాంతినికేతనంలో ఉన్నప్పుడు మహాకవి ఆయనకి 'వీణాచార్య' అని చెక్కిన బంగారుపతకం ఒకటి బహుమతీ చేశారు. శాస్త్రిగారికి ఇంకా చాలమంది ఎన్నో పతకాలు బహూకరించారు. ఆయనకి అవి ధరించాలనే ధ్యాసే ఉండేదికాదు. అంచేత ఆబహూకృతుల సంగతి ఎవరికీ తెలియనే తెలియదు! శాస్త్రిగారు శాంతినికేతనంలో ఉన్నప్పుడు రుద్రవీణ, సుర్‌బహార్, సారంగి అనే ఈమూడు ఔత్తరాహ జంత్రవాద్యాలు బాగా పరిశీలించారు. ఈమూడూ శాస్త్రిగారికి ఎక్కువగా నచ్చాయి. వాటి పరిశీలన వల్ల శాస్త్రిగారి గానదృక్పథంలో బాగా మార్పు కలిగింది.

ఆయన హిందూస్థానీ సంగీతంలోఉన్న గొప్ప లక్షణాలన్నీ ఆకళించుకుని అవి సరస్వతీవీణలో ప్రదర్శించి ఆ జంత్ర వాద్యంలో ఉన్న లోతులన్నీ కొలిచారు. ఆయనవీణ విన్నవారు యమునాకళ్యాణి, దేశ్, దర్బ్భణి, కన్నడ, సింధు భైరవి వినిపించడంలో ఆయన కౌశలమూ, మాధుర్యమూ ఎన్నటికీ మరవలేరు. ఆయన్ని సుర్భహార్ ధ్వనివ్యక్తిత్వము, మాధుర్యము ఎంతో ఆనందింపచేశాయి. అందుచేత ఆయన వీణాధ్వని అభివృద్ధి పరచాలనే ఉద్దేశంతో ఎస్‌రాజ్ కమానుతో వీణవాయించడానికి చాలా కుతూహల పడేవారు.

మనదేశంలో చాలామందికి శాస్త్రిగారు మొట్ట మొదట గాత్రపాట పాడేవారన్న విషయం తెలియదు. కొంతకాలం ఆయన గాత్రపాటకులుగానే ఉండిపోయి 'ఇది మనం సాధించలేమా, అన్న ధీమాతో నందిగామ వెంకన్నపంతులుగారితో కలిసి వీణాసాధన ప్రారంభించారు. వెంకన్న పంతులు గారు ఆయన బావమరిది.

ఒకసారి ఆయన నాతో "నేను స్వరశుద్ధము లోను, శ్రుతిలయంలోను తన్మయత్వం పొందాలని ఎప్పుడూ తహతహ పడుతూంటాను. అందుకని రాత్రి తొమ్మిది మొదలుకొని తెల్లవారుజాము నాలుగు గంటలదాకా వీణాగానంలో మునిగి తేలుతూంటాను. అందుచేత పగలు నిద్రపోతూఉంటాను" అన్నారు. ఈ విధంగా ఆయన కొన్ని సంవత్సరాలు చేశారు. ఆయనచేసినది చాలాదుష్కరసాధన. చివరికి ఆయన దానిలో దిగ్విజయం పొందారు! ఆయన గాత్రపాట ఎన్నడూ విడిచిపెట్టలేదు. ఆయనకి వాయిలీనంమీదకూడా మంచి అధికారం ఉండేది. అంతే కాదు ఆయన ఏజంత్రవాద్యంలోనైనా అసాధారణ కౌశలం కనబరచేవారు. అయితే వీణ ఆయనకి 'నల్లేరుమీద బండినడక!' ఆయన వీణలో మహా పాండిత్యం గడించుకున్నారు. వీణకూడా ఆయనకి తనహృదయ రహస్యాలన్నీ విప్పిచెప్పింది. ఆయన వీణ వాయిస్తూంటే అచ్చంగా మనిషి పాడుతూన్నట్లుగానే ఉండేది. శాస్త్రిగారు గాత్రపాటలో కూడా చాలాగట్టివారు కనక అందులో ఉండే గమకాలు, హెచ్చుతగ్గులు, నైరంతర్యమూ, మానవ కంఠంలో ఉండేఆవేదన వీణమీద బహుసున్నితంగా పలికించేవారు.

ఆయన నాలుగున్నరలో కాని ఐదులో కాని వీణకి శ్రుతివేసేవారు. ఆ శ్రుతిలో వీణతీగెలు మంచిబిగిలో ఉంటాయి. ఎంతటి నేర్పరులైనా వాటిమీద వాయించడానికి జడుస్తారు. శాస్త్రిగారు మంద్ర స్థాయిలోను చౌకకాలంలోను వీణలోఉన్న లోతులన్నీ పలికించవచ్చునని నమ్మేవారు. అప్పుడప్పుడు ఆయన ద్రుతకాలంలో మెరుపులు మెరిపిస్తూ చటుక్కుని అన్ని స్థాయీలమీద అంగుళులు నృత్యం చేయించేవారు. ఆయనరాగాల్లో చక్కని సారళ్యము, సహజత్వము, క్రమికత్వము గోచరిస్తూ ఉండేవి. ఆయన ఏరాగం వాయించినా దాని జీవస్వరంలో చిక్కని తియ్యదనాలు పలికించేవారు. ఏరాగం వినిపించినా అప్పుడే అది సరికొత్తగా వాయిస్తూన్నట్లుండేది. అందులో ఏవేవో క్రొత్త సౌందర్యాలు మెరిసిపోతూ ఉండేవి. పునరుక్త్యాది దోషాలు వచ్చునైనా కనబడేవికావు.

ఆయన ౧౯౩౧ జనవరి ౧౭ వ తేదీని స్వర్గస్థులయ్యారు. మరణానికి పూర్వం ఒకగంట, గంటన్నరసేపు ఆనందభైరవి వాయించి' తన జీవిత సహధర్మచారిణి అయిన వీణకి వీడ్కోలు వినిపించారు

అనువాదకుడు : 'శిల్పి'

MUSINGS

'చలం'

హత్యలు, ఎక్కడచూసినా హత్యలు యుద్ధం ముందు హత్యలు. యుద్ధమంతా హత్యలు, యుద్ధం తరవాత హత్యలు. పదివేల మందిని హత్యచేశారంటే, అది వినేవాళ్ళకి అవి వుత్తఅంకెలు. చీమలమల్లే పుట్టుకొచ్చే యీ ప్రజలలో పదివేలమంది ఒకసంఖ్య కాదు. మళ్ళీ నిండుకుంటారు అవలీలగా.

కాని ఒక్కజీవితం - ఒకమనిషిది. ఆలోచించి, మాట్లాడి ప్రేమించి, కలలుగనే ఒక్కజీవితం- ఇంకఎన్నడూ మళ్ళీ తిరిగిరాని జీవితం, అనేక సజీవమైన లతలతో ఇతరుల్ని పెనవేసుకున్న జీవితం- ఎంతవిలువ!

గొప్పజ్ఞాని, అందమైన స్త్రీ, ఒక్క సీతాకోక చిలక—ఎంతనష్టం! జీవితానికే ఎంత అపకారం!

హత్య, సృష్టిసూత్రాలలో — యీ జీవితం Existence - సృష్టి - ఎంత వాస్తవమో, హత్య అంత నిజమైన సూత్రంలాగు కనిపిస్తుంది. ఒకదాన్ని ఒకటి తింటేనేగాని బతకవు యీ జంతువులు.

ఆనాడే పూసింది చంద్రకాంత, దానికీవితానికి మొదటిసారి. దాని లాలిత్యం, యౌవనం, జీవితం అంతా ఎర్రని ఉత్సాహంలో పొంగింది ఆకుల్లోంచి. గర్వంగా సాయంత్రం గాలిలో నవ్వుతో, పైనున్న ఎర్రని మబ్బుల్ని చూసి వెక్కిరిస్తోవు పొరిగింటిపిల్ల, నల్లని అందవికారపు, రంపపుకోత కంఠంపిల్ల,

'రావే, కోకిలా, రావే
కాముడురాసిన ప్రేమగీతమే పాడవే.'

అని కాకి మల్లే పాడుతో వొచ్చి.

"ఇది నా మొక్క. ఎవరు కాదంటారు?" అన్నట్టు, చుట్టూచూసి వొక్కపువ్వునీ మిగలకండా కోసుకు వెళ్ళింది.

ఆకాశం చూస్తోంది, గాలి నవ్వింది. కాని ఆ అందవికారపుపిల్ల జడలో ఆ పువ్వుల్ని పెట్టుకుని అందం తెచ్చుకోవాలని ఆశపడుతుంది!

ఎవరికోసం నా బాధ, నా హృదయంలో కన్నీళ్ళు! మొక్క కోసమా? కన్యకోసమా?

మరి ఆపిల్ల తలలో ఆపూలుపెట్టుకుంటేనేగాని రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారికి వర్ణించేందుకేముంటుంది?

ఇట్లా ఒకదానిని ఒకటి తింటేనేగాని బతకలేని జీవులు, ఉన్నవారిని దోచుకుంటేనేగాని ఆకలి తీర్చుకోలేని ఆర్తులు, తక్కిన దేశాల మానోపలీల్ని ఎదిరించి బాంబులతో పేలిస్తేనేగాని తాము సమృద్ధిపడని దేశాలు,

ఇంతలేని తనం, దరిద్రం, లోటు ఆశ చాలకపోవటం, ఎందుకీ ప్రపంచంలో!

ఒక పక్షంవారిమీద కోపం తెచ్చుకుని, ద్వేషించి, రెండోపక్షంతో హృదయాన్ని కలపడం చాలా సులభం. కాని జీసస్‌మల్లే బీదవారి దారిద్ర్యాన్నీ, ధనవంతుల ఇరుకుబతుకుల్నీ ఒకసారి హృదయానికద్దుకోడం, దుస్సాధ్యం. వొళ్ళు చాచుకోవాలని ఆవలించిన జర్మనీ ఇరుకునీ, ఇదంతా నేను చచ్చి చెడి సంపాయించుకున్నాననే బ్రిటన్ హక్కు స్వార్థాన్ని రెంటినీ లోపలికి తీసుకోగలిగిన ఉదారత్వం, హిందూమత నిస్సంగత్వాన్ని, మహమ్మదీయమత పౌరుషాన్ని ఒకేవిధంగా లోపలికి తీసుకోగలగడం చాలా కష్టం.

ఇట్లా ప్రతిదానికి feel కావడం బలహీనమా?

కాని feel కాని మనషులు...తనూ, భార్యా, పిల్లలూ, ఆస్తీ - అని బతికేమనుషులు - అట్లా ఉండగలరా ? కాని నువ్వు feel కావడం ఎవరికి ఏం ఉపయోగం ? నీ బాధే మిగిలింది నీకు. కాని ఆ బాధే నా ప్రత్యేకత్వం. తటస్థుడవై, సాక్షివై నుంచోమంటుంది వేదాంతం. బెంగాలులో చైనాలో హత్యలు జరిగితే, సాక్షినై నుంచుంటాను. కాని నా వాళ్లు, నా ఆప్తులు, ఎవరు లేకండా నేను బతకలేనో వాళ్లు హత్యఔతోవుంటే, సాక్షినై నుంచోనా ? వుత్తకబుర్లు.

నేను Feel ఐనప్పుడే, వుపయోగ పడగలను. Feel కానినాడు ఏ పనీ చెయ్యలేను.

జీవితాన్ని తరిచినకొద్దీ వుత్త Paradoxes కింద తయారౌతోంది. అసలు యీ విరుద్ధం జీవితంలో లేనేలేదేమో ! ఎందుకూ కొరగాని యీ ఆలోచనలలోనే వుందేమో యీ వైరుధ్యం అనిపిస్తుంది. జీవితాన్ని నడుపుకోడానికి, తోవ చూసుకోడానికి, ఉద్దేశింపబడ్డ యీ ఆలోచనా కాంతి, తోవని వెలిగించడం బదులు, అమితమై, మిరుమిట్లు కొలుపుతోందిగావును. Facts ని గురించి యోచించడం కష్టం Thoughts ని గురించి యోచించడం సులభం అంటాడు గోర్కి. ఆలోచనల్ని గురించి ఆలోచనలు - ఇట్లా ఒకసున్నాలో ఎక్కడికీ తీసుకుపోని ఆలోచనలు. ఏయోచనా లేకండా, జీవితాన్ని ఉన్నదున్నట్టుగా అంగీకరించడం ఎంత శాంతి ! ఈ బాధ ఎందుకొచ్చింది ? ఈ సుఖమెట్లా వొస్తుంది? జీవితంలో ఏం చెయ్యాలి? అని కాకండా బాధనీ సుఖాన్ని ప్రశ్నలేకండా అంగీకరించి అనుభవించడం. ధర్మం, నీతి, పాపం, ఇట్లాంటి మాట లేకండా.

స్వేచ్ఛ కావాలంటామే అది ఒక Paradox. స్వేచ్ఛ లేకపోవడమే చాలాసార్లు చాలసుఖం. సుఖాన్ని పోగొట్టుకుని తెచ్చుకునే స్వేచ్ఛవల్ల ఉపయోగ మేమిటి? కాని స్వేచ్ఛలోనే ఎదో శాంతి,బాధలున్నా సరే. బానిసత్వంలోనే ఎదో అశాంతి,బాధ లేకపోయినాసరే. అందుకనే స్వేచ్ఛకోసం ఈ పెనుగులాట. ఈ దేహం, యీ గుణాలు, యీ మృత్యువు, అనేదాంట్లోనే గొప్ప ఇరుకు. అందుకనే యీఆత్మ పడే ఆరాటం స్వేచ్ఛకోసం.

Freedom of Speech and Press.

వాక్కుకీ వ్రాతకీ స్వేచ్ఛ. కాని మాట్లాడకండా వ్రాయకండా, లోపలి స్వేచ్ఛవుండదా ? Press controle అయిన దేశాల్లో ప్రభుత్వంచేసే అబద్ధ ప్రచారం. నిజంకోసం మనసు దేవుల్లాట. Free press and Free speech ఉన్నదేశాల్లో ఎకసక్కెగా వ్రాస్తే, ఎవరు గట్టిగా మాట్లాడితే అదే నిజం. ఇన్ని నిజాల్లో ఏది నిజమనే దేవులాట.

ఇంతేగావును మానవజీవితం.

మూర్ఖుల్లారా, మీకు స్వాతంత్రం ఇస్తే కత్తి తగవేసుకుని ఏడుస్తున్నారు. మేము మిమ్మల్ని బలవంతాన ఓ మార్గాన నడిపించి శాంతినిస్తామని డిక్టేటర్లు. చివరికి గాంధిగారుకూడా. కత్తి బలవంతమే కాదు. మాట బలవంతం, మనసు బలవంతం అనేవి వున్నవి. ఆయన యదటపడితే ఐన్‌స్టీన్ తన రెలిటివిటీ థియరీనీ, స్టాలిన్ తన ఆర్థికపద్ధతినీ మార్చుకోవలిసి వొస్తుందేమో !

Persuation, — no, ever tyrrany of Truth, and Love.

ప్రేమ అంతఘాతుకమైన బలవంతం ప్రపంచంలో లేదు. అందువల్లనే తల్లిప్రేమ అంతవుక్కిరి బిక్కిరి. ఎదురుతిరిగిననాడు ఆ హృదయాన్ని హత్యచేశామనిపిస్తుంది.

పడకపోతే ప్రియులు విడిపోయే స్వేచ్ఛవుండాలి అంటాడు చలం. కాని ప్రియులుఅంటే వాళ్ళమధ్య ప్రేమవుంది. ప్రేమని త్యజించి స్వేచ్ఛని పొందగలరా? స్వేచ్ఛలేకపోతేనేం? అవని ప్రేమ ఏం ప్రేమ! స్త్రీ తన బలహీనత్వంతో, ప్రేమతో, శృంగారంతో, చూపే బలవంతం— ఏ హృదయమున్న వాడు తప్పించుకోగలడు? స్వతంత్రమైన ప్రేమలో జరిగే బానిసత్వం ఎక్కడ వుంటుంది?

నేను మీ పాపాలకోసం ఉపవాసంచేస్తాను అనే మాటకన్న Tyrrany ఏ బాంబులలో వుంది? బాంబుకి మన ప్రాణమిస్తాం. సరిపోతుంది. మనం Martyrs. కాని ఉపవాసానికి మనస్వేచ్ఛనిస్తాం. ఇవ్వనూ చాలా నీచులమౌతాం, మన మనసుల్లో మానమే. కాని గాంధిగారి ఆత్మశుద్ధివాదనలో గొప్ప సత్యం కనబడుతుంది. నవకాలి కన్న బీహారు ఆయన్ని కదిలించడంలోనే వుంది ఆ లోపం.

''నాకు అందరూ సమానమే. కాని నేను హిందువును.'' అనడంలోనే పుట్టుకొస్తుంది అపనమ్మకం.

కులంలేని బ్రహ్మసమాజపు సభ్యులు ఎట్లా బ్రాహ్మణేతర వుద్యమంలో చేరాలని వెంకట్రత్నం నాయుడు గారిని మేము నిలిచి ప్రశ్నించిన అర్ధరాత్రే వ్యక్తమైనాయి చాలా సంగతులు. అది కులఉద్యమం కాదు, కమ్యూనిటీ వుద్యమమని ఆయనవాదన.

''అయితే మమ్మల్ని చేర్చుకుంటారా?'' అని Prof. సుబ్బారావు గారు.

''మీ పుట్టుక బ్రాహ్మణపుట్టుక. ఎంతయత్నించినా మీరు అర్థంచేసుకుని లోపలికి తీసుకోలేరు మా బాధలు'' అన్నారు ఆయన.

అవును. అర్థంచేసుకోలేరు. కలిసి పనిచెయ్యలేరు ఈ దేశంలో. ఈ దేశంలోని కులమత భేదాలకీ, ఇతర దేశపు అంతర్యాలకీ చాలా భేదముంది.

ఆ అర్ధరాత్రే ధ్వనించింది కులమత భేదాల్ని పాటించమనే బ్రహ్మసమాజపు సమాధిగంట.

''మార్చుకోండి, జతలు నిరంతరం మారండి.'' అంటాడు చలం. ''జీవితంలో ఒకరు ఇంకోరిలో భాగమయ్యాక, ఆసంబంధాని కెదన్నా విఘాతం కలిగితే, ఇంకోకొత్త స్నేహం కావాలని అనిపించినా, ఆబలం, ప్రయత్నం, శక్తీ, మళ్ళీ వొస్తాయా? జీవితమంతా ఒకేతపస్సు అయిపోయిం తరవాత! ఆ పూర్వపు అందాన్ని మళ్ళీ ఎట్లా తెచ్చుకోగలడు? వుత్త శవం అయిపోతాడుగాని! అన్నాడు ఒకయువకుడు, సమర్థుడు నాతో'' అన్నారులీల.

అట్లా అన్నది నన్ను గొప్పగా అర్థంచేసుకున్న యువకుడు. ఎక్కడలోపం? నేను చెప్పడంలోనా? చదవడంలోనా? అర్థంచేసుకోడంలోనా? ఒక ప్రేమస్థితి హృదయానికి తృప్తినిచ్చి, జీవితాన్ని వెలుగుతో నింపుతోవుంటే, చివరికి విరహమే, విడిపోవడమే గొప్పశృంగారమైతే, అంతకన్న గొప్ప ప్రపంచంలో లేదనే నేను ప్రేమసంబంధం రసహీనమై, ఎండి, ఘోరమైన రోజున ఎదోనియ మాలనీ, సంశయాలనీ, వాగ్దత్తాలనీ వేళ్లాడడం మూర్ఖమన్నాను.

అవును సృష్టిఇచ్చిన కామాన్ని Sublimate చేసుకుని మానవుడు స్వయంగా తాను సృష్టించుకున్న భూతల స్వర్గం, శృంగారం. ఎవోతింటాం, కాపరిస్తాం, కంటాం, పెంచుతాం, చస్తాం, అనే మనషులుగాక, యీ లోకంలోని రసాన్ని అందుకుంటామని ప్రయత్నించే ఏ మనిషికైనా శృంగారాన్ని మించిన అనుభవం లేనేలేదు ఏయుగాలనైనా! ఋషులు ప్రవక్తలూ ఎంత నిశ్చయంతో ఆధ్యాత్మికానుభవాన్ని స్వర్గానందాల్ని మాట్లాడారో, అంత కన్న బలంతో వ్రాస్తాను శృంగారం నేను.

శృంగారం బూతు అన్న రోజుల్లోనూ,

శృంగారం బూర్జువా అన్న రోజుల్లోనూ కూడా.

ఎందుకు సరిగా చదవరు? అర్థంచేసుకోరు? అని నన్నడిగే అనేక ప్రశ్నలకి సందేహం కలుగుతుంది.

నవఖాళీలో నూర్గురు స్త్రీలు గాంధిగారి ముందు తమ కష్టాలు చెప్పారుని ఏడ్చారుట. ఆ దృశ్యం తలుచుకుంటే భయమవుతుంది, ఆ స్త్రీలకన్న గాంధీ గారికోసం "స్వేచ్ఛ అన్నావు. అర్పించమన్నావు. రామరాజ్యమన్నావు. నీమాట నమ్మాం. మా భర్తలు, మా పిల్లలు మా కళ్ళముందు బలిఅయ్యారు. ఇదేనా పర్యవసానం నీ దీక్షకీ, మా దీక్షకీ?"

అని వాళ్ళ కంఠాలు అడుగుతున్నట్టు వినిపిస్తాయి నాకు. వాళ్లు అట్లా యోచించకపోయినా, వాళ్ళ ఘోరం చూసే ఆయనకి అనిపించి తీరుతుంది. ఎవరాగగలరు ఆ నిందకి గాంధిగారి నిశ్చలహృదయం కాక!

ఏ మాలోచించారు ఆయన?

స్వేచ్ఛాసమరం ముగిసిందా మరి?

తన సోదరుడి మీద ఈర్ష్యవల్ల క్రోధంవల్ల పరుడే తనకి ఆప్తుడని, పిలిచి, దేశద్రోహం చేసుకున్న మీపూర్వుల కర్మఫలితం అనుభవించవొద్దా?

ప్రారబ్ధం ఎవరు తప్పించగలరు?

ఏ విధాన మీ ఆర్తిని తీర్చగలను? ఒక్క నా స్పర్శతో మాటలో శాంతినిచ్చే బుద్ధుణ్ణి కాను నేను.

నా హృదయంలో ఇంకా మిగిలిన మలినమే. మీకీ ఆపదలు తెచ్చింది. ఇంకా తపస్సు అవసరం ప్రాయశ్చిత్తం అవసరం నాకు.

ఇట్లా సమర్థించుకుంటున్నారా ఆ మహాత్ములు!

హిందూ సంఖ్యాబలంలోని మనోగర్వం, [illegible] కెట్లా వుంటుందో ఎట్లా నమ్మడం? అనే మహాత్ము నీకు అనుమానం [illegible] [illegible]!

[illegible] నాకు ఈనాడు హింసావృత్తి [illegible] పోగలదా మహాత్ముడీయదు ఏనాటికైనా, [illegible] మానాన్ని శమింపచేసేందుకు ఎంత హృదయం [illegible] వర్తన కావాలి! అదేగా గాంధిగారి ఘోష!

చిత్రవివరణము

శ్రీ టి. యన్. శ్రీనివాసన్‌గారు

'ఊర్ధ్వనృత్యము'

శ్రీ. సి. యన్. వాసుదేవన్‌గారు చాలా ముందుకువస్తూన్న యువకచిత్రకారులు. వీరు దాక్షిణాత్యులు. సుప్రసిద్ధమైన ఈశివనృత్య భంగిమము వీరు చాలా మనోహరంగా చిత్రించారు. పూర్వం శివుడికీ కాళికా దేవికీ నృత్యకళలో ఎవరు గొప్పవారనే వివాదం వచ్చింది. ఆతరవాత శివుడు అనేక భంగిమల్లో నృత్యంచేశాడు. కాళికాదేవి కూడా ఆతరవాత అతనితో సమానంగా నృత్యంచేసింది. చిట్టచివరికి శివుడు ఆమెకి గర్వభంగం చెయ్యాలనే ఉద్దేశంతో తన పాదంఒకటి కిరీటంతో సమానంగా ఉండే టట్లు ఎత్తి నృత్యంచెయ్యడం ప్రారం భించాడు. కాళిక ఆవిధంగా నృత్యం చెయ్య డానికి సిగ్గుపడి తాను ఓడిపోయినసంగతి ఒప్పుగుంది. శివుడుచేసిన నృత్యానికి 'లలాటతిలకనృత్య' మని పేరు. కాలి బొటనవేలితో లలాటఫలకంమీద తిలకం ఉంచినట్లుగా పాదం ఎత్తడంవల్ల దీనికీపేరు వచ్చింది.

'తిరువిలయడల్' అనే తమిళ పురాణంలో ఈకథ సవిస్తరంగా వర్ణితమైంది. అందులో ఇంకా అనేకమైన శివలీలాగాథ లున్నాయి. ఈ చిత్రంలో శివుడి వామ హస్తంలో ఒక వినీలవిహంగం ఉంది. పూర్వం చెప్పిన పురాణంలో ఆపక్షి అల్లాగ వాలి ఉండడంలో గల అంతరార్థంకూడా వర్ణితమైఉంది. ఆ వినీలవిహంగం పూర్వ జన్మంలో ఒకదివ్యవ్యక్తి. అది చేసిన ఒక చిన్నతప్పువల్ల ఈ జన్మలో పక్షిగా జన్మిం చింది. ఆతరవాత ఒక శాపంకూడా సంభ వించింది. ఈరెండిటికీ ప్రాయశ్చిత్తంకోసం భూలోకంలో నల్లపిట్టగా జన్మించింది.

అయితే ఆపక్షి సహజంగా దివ్యవ్యక్తి కావడంవల్ల భూలోకంలో ఉన్న కాకులు మొదలైన పక్షులు దాన్ని అనేకవిధాల వేధించుకుతినడం మొదలుపెట్టాయి. పాపం! ఆపిట్ట వాటిపోరు పడలేక మనశ్శాంతికోసం ఒకదుర్గమారణ్య మధ్యంలో దాక్కుని ఉంటుంది.

ఒకనాడు ఒక శివభక్తుడు ఆదారమ్మట వెడతాడు. అతనికి అలసటవచ్చి, ఆపక్షి ఉన్న చెట్టుకిందకివచ్చి, కొంచంసేపు విశ్ర మిస్తాడు. ఇంతలో కొంతమంది పథికులు అతనిచుట్టూ చేరతారు. ఆతడు వారిని చూసి ఆనందంతో మధురాస్తోత్రం పఠిస్తూంటాడు. ఆ సంగీతమాధుర్యానికి ఆపక్షి పరవశమై అతని సమీపానికివచ్చి వింటూంటుంది. క్రమంగా ఆగానమాధుర్యంవల్ల ఆపక్షికి పూర్వజన్మస్మృతి కలుగుతుంది.

దాంతో ఆపక్షి అక్కడినించి బయలు దేరి వెళ్లి ఆమధురలో ఉన్న తటాకంలో

స్నానంచేసి పరిమళ భరితమైన ఆసమీా పోద్యానవనంలో తనప్రకృతిసహజమైన సంగీత మాధుర్యంతో సుం ద రే శ్వ రుణ్ణి స్తుతిస్తూ ఆదేవాలయానికిచుట్టూ ప్రదక్షి ణాలు చేస్తూంటుంది. క్రమంగా ఆప్రభువు దయవల్ల దానికి శాపవిముక్తికలిగి మన శ్శాంతి ఏర్పడుతుంది.

ఇల్లాగ ఉండగా ఒకనా డది శివునిస్సన్నిధికి వెళ్లి తనజాతి పక్షుల్ని మిగిలిన పక్షులన్నీ పొడిచి పొడిచి నానా బాధలూ పెడుతున్నా యనీ, దానివల్ల తనజాతిపక్షులు అనేకమైన యాతనలు అనుభవించవలసి వస్తోం దనీ చెబుతుంది. అందువల్ల తనజాతిపక్షులన్నిం టినీ రక్షించవలసిందని ప్రార్థిస్తుంది. సుంద రేశ్వరుడు ఆపైన వాటికి అభయం ఇచ్చి రక్షిస్తాడు. అప్పటినించీ శివుడికి ''పరా క్రమశాలి'' అనేబిరుదు వస్తుంది.

ఈయువచిత్రకారుడు ఈవిషయం అత్యా ద్భుతంగా చిత్రించాడు. శివ చి త్ర ణ ము సాంప్రదాయికమైన ప్రతిమా లక్షణా లన్నింటికీ సరీగా సరిపోయింది. ముఖంలో ఆనంద తన్మయత్వమూ సౌం ద ర్య మూ పొంగులువారుతున్నాయి. గంగాతరంగాల్లో నృత్యానందం ఉయ్యాల లూగుతూంది. చిత్రకారులు సామాన్యంగా గంగ శివుడి శిరస్సుమీాద ఉన్నట్లు వర్ణిస్తారు. ఇక్కడ గంగ శివుడి శిరస్సుమీాదనించి దక్షిణభాగా నికి ప్రవహిస్తూనట్లు చిత్రితమైంది. ఈ విషయం సూచించడానికి చిత్రకారుడు గంగా వాహనమైన మత్స్యాన్ని చిత్రించాడు.

అల్లాగ కాకపోతే ఈగంగాప్రవాహాన్ని మనం ఇంకొకవిధంగా భావించవచ్చును. శివుడు మంచి ఉద్ధతంగా నృత్యంచేస్తూంటే శివుని శిరోలంకారాలన్నీ చిందరవందరగా పడిపోతూ ఉండవచ్చును. జటలు కలిగి పోయిఉండానికికూడా అదే కారణమై ఉండవచ్చును. అయినా తన శరణార్థియై వచ్చిన పక్షిని ఆప్యాయంగా లాలించ డమూ, న ర్తకుని ప్రశాంతత్వమూ అతిస్పు ష్టంగా చిత్రించబడ్డాయి.

రేఖాచిత్రాలు. కొంగలజంట : తోడేలు

ఈ రెండూ శ్రీరామేన్ చంద్రచక్రవర్తిగారు చాలాకాలంకిందట రచించిన చిత్రాలు. ఇందులో చిత్రకారుడు, అల్పరేఖలతో తాను వ్యక్తంచెయ్య దలుచుకున్న విషయా లన్నీ మాంచి బలంగానూ సూక్ష్మంగానూ వ్యక్తీకరించాడు. శ్రీచక్రవర్తిగారు ఢిల్లీపాలిటెక్నిక్ విద్యాలయానికి ప్రధా నాధికారిగా ఉన్నారు. ఆయన సుప్రసిద్ధ చిత్రకారులు. ఆయన రచించిన దారు చిత్రాలూ రేఖాచిత్రాలూ అమితమైన ప్రఖ్యాతి గడించుకున్నాయి.

దారుచిత్రాలు :

ఇవి శ్రీ నందలాల్ బోసుగారికుమార్తె శ్రీ జమునాబోసు రచించిన చిత్రాలు. వీటిలో సహజమైన సరళత్వము అంతటా గోచరిస్తూంది.

రేఖాచిత్రాలు :

వెదురుపొద. శ్రీఅర్ధేందు ప్రసాదబెనర్జీ. మూర్తి చిత్రణము—శ్రీ నందలాల్ బోసు.

గ్రంథవిమర్శనము

సాహిత్య సమాలోచనము

[కర్త: శ్రీ పిల్లలమఱ్ఱి వేంకటహనుమంతరావు, ఎం. ఏ. క్రౌనుసైజు. వెల రెండు రూపాయిలు. దొరకుచోటు, శారదా పీఠము, గుంటూరు.]

ఈ కాలంలో తక్కిన విషయాలతో పాటు సాహిత్యంకూడా విప్లవోద్యమానికి గురి అయింది. చాలామందికవికుమారులు పూర్వనియమాలని తెంచుకొని స్వేచ్ఛావిహారాలకి దారితీస్తున్నారు. అంచేత అన్ని విషయాల్లోనూ అనేక కారణాలవల్ల మార్పులు కలుగుతున్నాయి. శ్రీ హనుమంతరావుగారు అటు ప్రాచీన నియమాలనీ, ఇటు నవీన స్వేచ్ఛావిహారాన్నీ కూడా గమనిస్తూ, విమర్శిస్తూ యీ 'సాహిత్య సమాలోచనాన్ని' తెలుగువారికి అందిస్తున్నారు. ఇందులో నన్నయ మొదలు నారాయణబాబుదాకా సాహిత్యంలోని వివిధ విషయాలూ 'సర్వే' చెయ్యబడ్డాయి, సంగ్రహంగా.

సాధారణంగా విద్వాంసులు ప్రాచీనపద్ధతివైపు మోజు చూపిస్తారు. భాషాంతరాల సంపర్కంలోని యువకులు నవ్యపద్ధతులని మెచ్చుకుంటారు. మంచి, చెడ్డలకి ప్రతిపద్ధతిలోనూ అవకాశం వుంది. నిష్పాక్షికంగా విమర్శించేవారికి రెండు పద్ధతుల్లోనూ మంచి పరిశ్రమ వుండాలి. శ్రీ హనుమంతరావుగారు అటు వైపు శ్రీ కురుగంటి గురువుల శిష్యులు; ఇటువైపు ఎం. ఏ. బిరుదధారులు. వారికలానికి రెండువైపులా పాళీలున్నాయి. అంచేత హనుమంతరావుగారు సాహిత్యాన్ని సమాలోచన చెయ్యడానికి మంచి సమర్థులు.

మరోవిషయం ఏమిటంటే - సమాలోచనలు వ్రాసేవిమర్శకులు సాధారణంగా గ్రంథరచనకి పూనుకొన్నపుడు ఏక వ్రాపున సాహిత్యంలోని అన్ని భాగాలమీదా వ్రాస్తారు. అలాకాకుండా ఒక్కొక్క విషయాన్ని గురించి అప్పుడప్పుడు చర్చిస్తూ ఒక సిద్ధాంతానికి రావడమనేది మంచి పద్ధతి. ఈ 'సమాలోచన' కర్త ఆ పద్ధతినే అనుసరించి, తాను అప్పుడప్పుడు ఇచ్చిన రేడియో ఉపన్యాసాలనీ, అధ్యక్షోపన్యాసాలనీ, ఉపన్యాసాలనీ, ఇతరత్రా ప్రకటితాలైన వ్యాసాలనీ కూడా సంపుటీకరించి ఇలా గ్రంథరూపంగా తెలుగులోకానికి అర్పిస్తున్నారు. ఈయన ఎలాంటి పక్షపాతమూ చిన్నా, పెద్దా భేదం చూపకుండా, సారస్వతంలో స్వల్పంగా కృషిచేసినవారికి కూడా సమానమైన స్థానం చూపడం ఈ గ్రంథంలోని ఒక గొప్ప విశేషం.

శ్రీ హనుమంతరావుగారి సిద్ధాంతాలు చాలా మట్టుకు గ్రాహ్యాలు. మహాదాశయాలతోను, నిష్పాక్షిక బుద్ధితోనూ విషయ వ్యక్తీకరణమే, విమర్శకుడి ప్రధాన కర్తవ్యమనీ, కవి, చిత్రకారులిద్దరికీ మానవాభ్యున్నతే ప్రధాన లక్ష్యమనిన్నీ వీరు చెప్పిన పలుకులు బంగారు తునకలు. ఇలాంటి ఆశయాలు కల, కవి విమర్శకులు ఏది వ్రాసినా అది అందరికీ శిరోధార్యం!

శ్రీ హనుమంతరావుగారు బాగా అవలోడనం చేసి సిద్ధాంతాలని విశదీకరించారు. కాని కొన్నిచోట్ల పొరపాటు పడ్డారు. 'వాచ్యార్థము నట్లేయుంచి, యీ పద్భేదమైన అర్థమును ప్రసాదించునది లక్ష్యార్థము' అనిన్నీ 'వాచ్యార్థమునకు వ్యతిరేకార్థ స్ఫురణము కలిగించునది వ్యంగ్యార్థము' అనిన్నీ చెప్పడం పొరపాటు. వాచ్యార్థానికి బాధకలిగితే. వచ్చే అర్థం లక్ష్యమనీ, బాహాటంగా తెలిసే అర్థంతోకూడా

వచ్చే అర్థాంతరం వ్యంగ్యమనిన్నీ చెప్పాలి. ఇక— ముద్దుపళని సప్తపదులని వ్రాసిందంటూ చెప్పారు. సప్తపదులు ఆమెరచన కాదని యిదివరకే నిర్ణీతమైంది.

'ముదివిటులు విధవలంజలు — పడకవితలు...' అనే పద్యభాగాన్నిబట్టి శ్రీనాథుడు పడకవిత్వాన్ని విధవలంజెలతో పోల్చాడని వీరు పొరపాటుపడ్డారు. కడిదిపురపు సౌభాగ్యం ఆపద్యంలో వర్ణింపబడ్డాది. లంజెలకీ, పడకవిత్వానికీ అందులో ఏలాటి సంబంధమున్నూ లేదు. గురజాడ శ్రీరామమూర్తిగార్ని గూర్చి చెప్పేటప్పుడు రామమూర్తిగారనీ, అనంతపంతుల రామలింగస్వామిగార్ని గురించి చెపుతూ మధునాపంతుల రామలింగస్వామిగారనిన్నీ వ్రాయబడడం పొరపాటు. ఇలారాస్తే— అసలు—వారి పుస్తకాలే వీరు చూడలేదేమో అని చదివేవాళ్లు అనుకోవచ్చు. ఇలాంటి పొరపాట్లు మరోకూర్పులో సంస్కరింపబడతాయని అనుకుంటున్నాను.

శ్రీ హనుమంతరావుగారు సంక్షిప్తంగా ఆంధ్ర సాహిత్యాన్ని వివరించి చెప్పడమే కాకుండా, సాహిత్య విమర్శనలను కొన్నిటిని పట్టికలో చూపారు. అది మంచిపద్ధతి. శ్రీ శివశంకర శాస్త్రిగారి కవి "పరిచయము," శ్రీమల్లంపల్లివారి గ్రంథ "ప్రవేశిక" ఈ గ్రంథానికి అందం కూరుస్తున్నాయి. శ్రీ మల్లంపల్లివారి ప్రబోధం కవికుమారుల కందరికీ గ్రాహ్యమైనది.

"సాహిత్య సమాలోచనం" లాంటి గ్రంథాలు మన వాఙ్మయానికి అలంకారాలనడంలో ఏమీ సందేహంలేదు.

బు. వేం. ర.

గ్రంథస్వీకృతి

౧. శ్రీ మాతారవింద సుభాషితములు

అనువాదకులు :

అరవింద పాదసేవానంద ౦—౭—౦

౨. నూతన వర్ష ప్రార్థనలు

శ్రీ మాత ౦—౩—౦

౩. మెఱపులు – తలపులు

అనువాదకులు :

పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు ౦—౧౦—౦

౪. కాళిదాసు

అనువాదకులు :

రూపనగుడి నారాయణరావు ౧—౦—౦

౫. శ్రీ అరవిందుని యోగము

(మొదటి భాగము)

శ్రీ నలినీకాంత గుప్తగారి ఆంగ్ల గ్రంథమున కనువాదము ౦—౧౨—౦

౬. శ్రీ అరవింద జీవితసంగ్రహము

అనువాదకుడు :

రూపనగుడి నారాయణరావు ౦—౬—౦

ఈ పైపుస్తకములు దొరకుస్థలము,

శ్రీ అరవిందాశ్రమము, పాండుచేరి

౧. వారం వారం

శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు

ప్రకాశకులు :

ప్రతిమా బుక్స్: ఏలూరు ౧—౦—౦

'ఆంధ్రశ్రీ' ప్రచురణాలయం

6782, ఇమాంబావి వీధి, సికింద్రాబాదు (దక్కను)

★

త్వ ర లో వ స్తుం ది!

★

★

మెడ్రాసు

'యునైటెడ్

ఆర్టిస్టు

కార్పొరేషన్

వారి

నిర్మాణము

డైరక్టరు:

కె. సుబ్రహ్మణ్యం

B.A., B.L.,

★

నర్తనమురళి

[illegible] ★ [illegible] ★ [illegible] ★ కె. కె. సినా ★ ఇంద్రాణి ఇంకా ఇతరులు.

వివేకానంద ఇండస్ట్రియల్ ఇంజనీర్సు

పెరంబూరు, మదరాసు.

ఎలక్ట్రికల్

[illegible]—కట్టడములు

★ ★ ★

బంగాళాలు, సినీమాలు, ఫాక్టరీలలో,

[illegible] ఫిట్టింగులు దీపాలు ఏర్పాటులు

★ ★ ★

కోల్డుస్టోరేజి, ఫ్రిజిడరీలు

★ ★ ★

[illegible] మెషీనులలో విద్యుచ్ఛక్తి ఏర్పాటులు

★ ★ ★

అన్నిరకాల మోటార్లూ, జనరేటర్లూ

[illegible] చేయబడును.

★ ★ ★

ట్రాన్స్ఫారమర్లూ, స్విచ్ గియర్లూ సప్లయి

చేయబడును.

మెకానికల్

రిపేరీలు—తయారీలు

★ ★ ★

చేతి-మర-మగ్గములు నూలుయంత్రాలు

అంటే వైండింగ్, వార్పింగ్, సైజింగ్

మెషీనులు మొదలయినవి.

★ ★ ★

చేతికాగితపు గ్లేజింగు, వగైరా యంత్రాలు.

★ ★ ★

బియ్యము, పిండి, నూనె, పంచదార,

మరల బాయిలర్లు, స్టీముఇంజన్లు, పంపులు,

గ్యాస్ ఆయిలు, ఇంజన్లు, వర్కుషాపు

పనిముట్లు, టూనరీయంత్రాలు.

ఉక్కు, బీడు, ఇత్తడి, కంచు వగైరా పంచలోహములలో మీకు కావలసిన ఇంజను భాగాల్లయినా సరిగా సకాలమునకు పోతపోసి తయారుచేసి ఇవ్వగలము. సరసమయిన ధరలు! నికరమయిన పనివాడితనం. !

ప్రొప్రయిటరు,

టి. సి. యస్. ఆచారి.

Printed at the B. N. K. Press Q. H. No. M. S. 100/ B for T. P. No. E 46/11-46.

2627
3

Regd. No. M. 4781

శిల్పి ప్రచురణములు:

'నా జీవిత యాత్ర'

ఆంధ్రకేసరి శ్రీ టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులుగారు

బాల్యం మొదలు పంచాశద్వర్షాలవరకూ గడిచిన మహోజ్జ్వల జీవిత గాథ.

ప్రథమ ఖండము

వెల రూ. ౩/—

౧౯౪౬ ఆగస్టు ౨౩ వ తేదీనాడు శ్రీ ఆంధ్రకేసరి జన్మదినోత్సవ సందర్భంలో వెలువడింది.

'ఆంధ్ర శిల్పి'

ఆంధ్ర సాహిత్యానికీ, లలిత కళలకీ,

సంస్కృతికీ దోహదమిచ్చే

సచిత్ర మాస పత్రిక

సంపాదకులు :

వి. ఆర్. చిత్రా

పి. గణపతి శాస్త్రి

సాలు చందా ౯ రూపాయలు

విడి కాపీ ౧౨ అణాలు.

రాబోవు

'శిల్పి' ప్రచురణలు

ఆంధ్రకేసరి

శ్రీటంగుటూరి ప్రకాశంపంతులుగారు

రచించిన

౧. 'నా జీవిత యాత్ర'
ద్వితీయ ఖండము

౨. యోగసూత్ర సిద్ధాంతము

౩. ఈశావాస్యోపనిషత్తు

౪. ప్రశ్నోపనిషత్తు

౫. కఠోపనిషత్తు.

౬. భగవద్గీతా భాష్యము

వివరాలకు :— మేనేజరు :

'ఆంధ్ర శిల్పి'

౧౦, నరసింగపురం వీధి,

మౌంటురోడ్, మద్రాసు.